

**UCHWAŁA NR XXIV/188/2021
RADY MIEJSKIEJ GORZOWA ŚLĄSKIEGO**

z dnia 27 stycznia 2021 r.

w sprawie przyjęcia „Programu opieki nad zabytkami gminy Gorzów Śląski na lata 2021-2024”

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (tj. Dz.U. z 2020r. poz. 713, 1378) oraz art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tj. Dz. U. z 2020, poz. 282, 782, 1378) po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków **Rada Miejska Gorzowa Śląskiego, uchwała co następuje:**

- § 1. Przyjmuje się „Program Opieki nad Zabytkami Gminy Gorzów Śląski na lata 2021 – 2024” stanowiący załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.
- § 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Gorzowa Śląskiego.
- § 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni po ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Opolskiego.

Przewodniczący Rady

Robert Malecha

**PROGRAM
OPIEKI NAD
ZABYTKAMI
G M I N Y
G O R Z Ó W Ś Ł A Ś K I
N A L A T A
2021 - 2024**

Autor:

mgr Halina Łabęcka
Bytom, ul. Nickla 27/9

Opracowano w okresie:

L i s t o p a d 2020 r.

PRAWA AUTORSKIE ZASTRZEŻONE

SPIS TREŚCI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

1.	Wprowadzenie	s. 3
2.	Podstawy prawne opracowania wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami	s. 3
3.	Charakterystyka uwarunkowań prawnych ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce	s. 4
4.	Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	s. 6
4.1.	Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	s. 6
4.2.	Międzynarodowe dokumenty programowe w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.	s. 7
5.	Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	s. 7
5.1.	Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego	s. 7
5.2.	Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego	s. 8
5.3.	Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy	s. 9
5.4.	Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy	s. 10
5.4.1.	Zarys historii gminy	s. 10
5.4.2.	Krajobraz kulturowy	s. 10
5.4.3.	Zabytki nieruchome	s. 11
5.4.4.	Zabytki ruchome	s. 11
5.4.5.	Zabytki techniki	s. 11
5.4.6.	Zabytki archeologiczne	s. 11
5.4.7.	Zabytkowe układy zieleni kształtowanej	s. 11
5.5.	Zabytki objęte prawnymi formami ochrony	s. 11
5.6.	Zabytki w gminnej ewidencji zabytków	s. 13
5.6.1.	Obiekty do wykreślenia z gminnej ewidencji zabytków	s. 16
5.6.2.	Rozszerzenie spisu adresowego	s. 16
5.6.3.	Zabytki archeologiczne	s. 16
5.6.4.	Zabytki ruchome	s. 28
5.6.5.	Zabytki techniki	s. 28
5.6.6.	Zabytkowe układy zieleni kształtowanej	s. 29
5.6.7.	Strefy ochrony konserwatorskiej	s. 30
5.7.	Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy	s. 34
6.	Analiza szans i zagrożeń dziedzictwa kulturowego	s. 34
6.1.	Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy	s. 35
6.1.	Uwarunkowania przyrodnicze	s. 36
6.2.	Uwarunkowania historyczne	s. 36
7.	Założenia programowe – misja, cele, priorytety i kierunki działań	s. 37
7.1.	Kierunki działań proponowane w ramach realizacji przyjętych priorytetów	s. 37
7.2.	Kierunki działań gminnego programu opieki nad zabytkami	s. 39
7.3.	Zadania wynikające z programu opieki nad zabytkami	s. 40
8.	Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami	s. 41
9.	Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami	s. 41
10.	Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków	s. 43

1. Wprowadzenie

Aktualny **Program opieki nad zabytkami Województwa Opolskiego na lata 2020-2023** jest już czwartym z kolei (pierwszy obejmował lata 2007-2010). Zrealizowanie wielu zadań zaplanowanych w poprzednich edycjach, zmiany w systemie oraz konieczność opracowania nowej strategii dla Opolszczyzny spowodowały konieczność opracowania nowego dokumentu opartego na szczegółowej analizie danych dotyczących zasobów kulturowych i przyrodniczych województwa opolskiego.

Zawarta w **Programie** diagnoza weryfikuje zasób kulturowy i porównuje stan ochrony zabytków w poszczególnych powiatach i gminach. Równocześnie zwraca uwagę stałe poszerzanie pojęcia dziedzictwa kulturowego, obejmującego całość przestrzeni, rozumianej jako krajobraz kulturowy integrujący działania człowieka i przyrody i zwracającego coraz większą uwagę na kultywowanie odziedziczonej tradycji jako źródła regionalnej tożsamości. Ochrona dziedzictwa niematerialnego jest obecnie aktywnie wdrażana zarówno w całym kraju jak i na Opolszczyźnie.

Obecny **Program** koncentruje się na dążeniu do zachowania regionalnego dziedzictwa kulturowego we współpracy z różnymi podmiotami odpowiedzialnymi za ich wdrażanie, które umożliwiają efektywne i racjonalne korzystanie z zasobów różnym grupom odbiorców. Aby było to możliwe mieszkańcy muszą być świadomi wartości i znaczenia dziedzictwa kulturowego stąd konieczność edukacji i popularyzacji bogactwa regionalnych zasobów kulturowych ich poszanowania i zachowania dla przyszłych pokoleń.

2. Podstawy prawne opracowania wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami.

Program opieki nad zabytkami Województwa Opolskiego na lata 2020-2023 opracowano na podstawie **ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami** (Dz. U. z 2018r. poz. 2067 z późniejszymi zmianami), **ustawy z dnia 3 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa** (Dz. U. z 2019r. poz. 5121) oraz rozporządzenie Ministra Kultury z 26 maja 2011 r. w sprawie zasady prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz (Dz. U. z 2011r. Nr 113 poz. 661).

Ustawa określa w art. 87 zakres i tryb przyjmowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów opieki nad zabytkami oraz monitorowania ich realizacji. Obowiązek sporządzania ich spoczywa na samorządach wojewódzkich, powiatowych i gminnych. Gminny program opieki nad zabytkami podlega uchwaleniu przez radę gminy, po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Program ten jest ogłaszany w Dzienniku Urzędowym Województwa Opolskiego.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określa również zasadnicze cele programowe opieki nad zabytkami:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,

- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Ustawa ta w art. 4 nakłada na organy administracji publicznej **obowiązek**:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowania i utrzymania,
- zapobiegania zagrożeniom powodującym uszczerbek dla wartości zabytków,
- udaremniania niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków,
- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę,
- kontroli stanu zachowania i przeznaczenia zabytków,
- uwzględniania zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Ponadto ustawa w art. 19 określa status rejestru zabytków oraz ewidencję zabytków w planowaniu przestrzennym i ustalaniu lokalizacji inwestycji. Gminne ewidencje zabytków oraz programy opieki nad zabytkami stały się instrumentem prawnej ochrony obiektów i obszarów zabytkowych. Natomiast w art. 77 ustawa reguluje zasady i tryb udzielania dotacji na remonty obiektów zabytkowych.

Ustawa z dnia 3 czerwca 1998r. o samorządzie województwa w art. 11, ust. 1 określa zobowiązania samorządu województwa, polegające na konieczności opracowania strategii rozwoju województwa, uwzględniającej m. in.:

- pielęgnowanie polskości oraz kształtowanie świadomości obywatelskiej i kulturowej
- zachowanie wartości środowiska kulturowego i przyrodniczego dla przyszłych pokoleń,
- kształtowanie i utrzymanie ładu przestrzennego.

3. Charakterystyka uwarunkowań prawnych ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce.

Samorząd województwa, zgodnie z art.5 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, jest zobowiązany do opieki nad zabytkami, do których posiada tytuł prawny. Ta opieka polega na zapewnieniu warunków do:

- naukowego badania i dokumentowania zabytku,
- prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i prac budowlanych przy zabytku,
- zabezpieczenia i utrzymania zabytku i jego otoczenia w jak najlepszym stanie,
- korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości,
- popularyzowanie i upowszechnianie wiedzy o zabytku i jego znaczeniu.

Ustawa precyzuje pojęcie zabytku jako nieruchomości lub rzeczy ruchomej, ich części lub zespołu, będącego dziełem człowieka lub związanego z jego działalnością i stanowiącego świadectwo minionej epoki lub zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Rozdział pierwszy odnosi się do działań administracji publicznej w zakresie ochrony zabytków. Są to:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych finansowych w celu trwałego zachowania zabytków oraz ich zagospodarowania i utrzymania,
- zapobieganie zagrożeniom, które mogłyby spowodować uszczerbek dla wartości zabytków,
- udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków lub uwzględnianie

zadań ochronnych przy planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym i kształtowaniu środowiska.

Kolejne rozdziały poświęcone są takim kwestiom jak:

- formy i sposób ochrony zabytków,
- zagospodarowanie zabytków,
- prowadzenie badań, prac i robót oraz innych działań przy zabytkach,
- nadzór konserwatorski,
- zasady finansowania opieki nad zabytkami,
- krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz ochrona zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych,
- społeczni opiekunowie zabytków.

Istotną zmianą, wprowadzoną do powyższej ustawy w 2017 r., jest umożliwienie finansowania prac konserwatorskich i robót budowlanych, przez jednostki samorządu terytorialnego, zabytków nie tylko wpisanych do rejestru lecz także ujętych w gminnej ewidencji zabytków oraz powołanie Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków. NFOZ jest państwowym funduszem celowym przeznaczonym na ratowanie zniszczonych lub uszkodzonych zabytków m.in. w wyniku powodzi lub pożarów.

Ustawę z 2003 r. o ochronie i opiece nad zabytkami uzupełniają akty wykonawcze - **Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego** - dotyczące poszczególnych zagadnień, do najważniejszych z nich należą:

- Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26.05.2011r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2011r. nr 113, poz. 661) oraz Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10.09.2019r. zmieniające powyższe z 2011r. (Dz. U. z 2019r. poz. 1886),
- Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 02.08.2018r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru lub na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz. U. z 2018r. poz. 1609),
- Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16.08.2017r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. z 2017r. poz. 1674),
- Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 25.08.2004r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2004r. nr 212 poz. 2153),
- Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 12.05.2004r. w sprawie odznaki „Za opiekę nad zabytkami” (Dz. U. z 2004r. nr 124, poz. 1304).

Dla realizacji ochrony zabytków zasadnicze znaczenie ma całokształt przepisów dotyczących poszczególnych składników przestrzeni oraz poszczególnych rodzajów działań. Bowiem każda z tych ustaw normuje zasady postępowania dotyczące obiektów i stref zabytkowych.

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu zagospodarowaniu przestrzennym określa zadania z zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego. W planowaniu przestrzennym konieczne są działania na rzecz ładu przestrzennego. Ustawa zobowiązuje organy samorządu województwa do sporządzania planów zagospodarowania przestrzennego województwa oraz audytu krajobrazowego. Przy sporządzaniu tego planu określa się przede wszystkim system obszarów chronionych a także strategię rozwoju województwa i wnioski z audytu krajobrazowego.

Obowiązek wykonywania audytów krajobrazowych wprowadzono **ustawą z dnia 24 kwietnia 2015 o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu** (Dz. U. z 2015r. poz. 774 z późn.zm.). Audyt krajobrazowy określa

krajobrazy występujące w danym województwie i lokalizację krajobrazów priorytetowych, wskazuje też zagrożenia dla możliwości zachowania wartości krajobrazów i wewnątrz obszarów lub obiektów. Przedstawia też rekomendacje i wnioski dotyczące kształtowania ochrony krajobrazów.

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

4.1.1. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury w latach 2004-2020

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury dotyczy tylko częściowo Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Opolskiego, gdyż została opracowana na lata 2004-2020. Celem zaktualizowanej **Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2020** jest zrównoważony rozwój kultury jako najwyższej wartości przenoszonej ponad pokoleniami, określającej całokształt historycznego i cywilizacyjnego dorobku Polski, warunkującej tożsamość narodową oraz zapewniającą ciągłość tradycji i rozwój Regionów.

Zasadniczym programem operacyjnym jest „dziedzictwo kulturowe” realizowane w ramach dwóch priorytetów:

- rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych,
- rozwój kolekcji muzealnych.

Celem rewaloryzacji zabytków jest poprawa ich stanu zachowania, zwiększenie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego i ich roli w rozwoju turystyki, kompleksowa rewaloryzacja zabytków i poprawa warunków w zakresie ochrony i dokumentacji zabytków oraz zabezpieczanie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieży i nielegalnym wywozem zagranicę. Rozwój kolekcji muzealnych jest związany zakupem, konserwacją i digitalizacją muzealiów.

4.1.2. Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020

Działania wskazane w Strategii Rozwoju wspierają zaangażowanie obywatelskie, zachęcają do współpracy i wzmacniają kreatywność Polaków. Celem Strategii Rozwoju jest rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego. Celem Strategii Rozwoju jest efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego, na którą składają się dwa priorytety:

- wzmocnienie roli kultury w budowaniu spójności społecznej,
- wzmocnienie znaczenia kultury w rozwoju społeczno – gospodarczym.

Priorytet wzmocnienia roli kultury w budowaniu spójności społecznej obejmuje takie kierunki działań jak:

- tworzenie warunków wzmacniania tożsamości i uczestnictwa w kulturze na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym,
- ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz krajobrazu,
- digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury.

Priorytet wzmocnienia znaczenia kultury w rozwoju społeczno – gospodarczym dotyczy następujących kierunków działań:

- rozwijanie współpracy między instytucjami kultury, oświaty, nauki, organizacjami społecznymi i podmiotami prywatnymi,
- rozwój infrastruktury kultury zwiększenie efektywności działania instytucji kultury i państwowych jednostek budżetowych zajmujących się kulturą,
- rozwój systemu wsparcia dla sektora kreatywnego i wspieranie przedsiębiorczości w kulturze,
- rozwój kształcenia artystycznego i systemu wspierania talentów,
- wzmocnienie promocji kultury polskiej zagranicą.

4.1.3. Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, w art. 84 zobowiązuje ministra do spraw kultury do przygotowania, przy pomocy Generalnego Konserwatora Zabytków, projektu krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na 4 lata, uchwalonego przez Radę Ministrów. **Krajowy Program** określa cele, kierunki działań i zadania w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz warunki, sposób finansowania i harmonogram realizacji planowanych działań.

Głównym celem ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na 4 lata, uchwalonego przez Radę Ministrów, **Krajowego Programu** na lata 2019-2022, jest **stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami**. Cel główny jest podzielony na 3 cele, a każdy z celów zawiera kierunki działań.

Cel 1: Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego

1. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym.
2. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym.

Cel 2: Wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami

1. Merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami.
2. Podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego.

Cel 3: Budowanie świadomości społecznej i wartości dziedzictwa kulturowego

1. Upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego i jego wartości.
2. Tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami.

4.2. Międzynarodowe dokumenty programowe w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami powinien być spójny nie tylko z ustawami krajowymi lecz i międzynarodowymi. Wśród nich najważniejsze są następujące konwencje i zalecenia:

- Konwencja o ochronie dóbr kultury w razie konfliktu zbrojnego, Haga 1954 wraz z I i II (1954 i 1999) Protokołem,
- Międzynarodowa Karta Konserwacji i Restauracji Zabytków i Miejsc Zabytkowych tzw. Karta Wenecka przyjęta przez II Międzynarodowy Kongres Architektów i Techników Zabytków, Wenecja 1964,
- Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, Paryż 1972,
- Europejska Konwencja o Ochronie Dziedzictwa Architektonicznego Europy, Grenada 1985,
- Międzynarodowa Karta Ochrony Miast Historycznych ICOMOS, Toledo-Waszyngton 1987,
- Europejska Konwencja Krajobrazowa, Florencja 2000,
- Konwencja w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego, Paryż 2003,
- Konwencja w sprawie ochrony i promocji różnorodności form wyrazu kulturowego, Paryż 2005,
- Zalecenia UNESCO w sprawie historycznego krajobrazu miejskiego, przyjęte na 35 sesji Konferencji Generalnej UNESCO w 2011 r.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa narodowego

5.1. Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego

Obecnie, do końca 2020 r., obowiązuje Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r., uchwalona w 2012r. (Uchwała nr XXV/325/2012 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 28.12.2012r.). Strategia ta służy osiągnięciu w 2020 r. następującej wizji Opolszczyzny:

- wielokulturowego regionu, w którym na pierwszym miejscu są jej mieszkańcy, wykształceni, otwarci na zmianę, wiedzę i innowacje oraz aktywni na rynku pracy i poza nim,
- przyjaznego środowiska życia jego mieszkańców, rodzin, przedsiębiorców i innych działaczy społeczno-gospodarczych,
- województwa z atrakcyjną ofertą rynku pracy, edukacyjną, kulturalną i gospodarczą zachęcającą do wyboru tego regionu jako miejsca do zamieszkania, wypoczynku, inwestycji i rozwoju działalności innowacyjnej.

Równocześnie już w 2018 r. rozpoczęto prace nad strategią województwa opolskiego do 2030r. Aktualnie trwają prace analityczno – diagnostyczne.

5.2. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego wskazuje uwarunkowania, cele, kierunki i zasady rozwoju przestrzennego lecz nie określa harmonogramu realizacji tych zadań. Strategicznym celem polityki przestrzennej jest kształtowanie struktury przestrzennej, która umożliwi wykorzystanie jego zróżnicowanych terytorialnie potencjałów, zapewni konkurencyjność w stosunku do zewnętrznego otoczenia i eliminowała niekorzystne różnice w życiu wewnątrz regionu.

Wśród szczegółowych zasad gospodarowania przestrzenią można wskazać następujące:

- **zasada budująca tożsamość regionalną poprzez zachowanie dziedzictwa kulturowego**

polegająca na pielęgnowaniu tradycji kulturowych regionu, dbaniu o materialną spuściznę historyczną, eksponowaniu krajobrazu kulturowego i przyrodniczego oraz zacieśnianiu więzi społeczności lokalnych.

Aktualne kierunki polityki przestrzennej w zakresie dziedzictwa kulturowego obejmują:

- zachowanie ciągłości dziedzictwa regionalnego,
- umiejętne zarządzanie zasobami dziedzictwa kulturowego,
- kształtowanie tożsamości regionalnej i budowanie klimatu społecznej akceptacji dla ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego.

Do realizacji tych kierunków wytypowano następujące zasady:

- poszanowania dla wartości zasobu kulturowego struktur zurbanizowanych,
- podporządkowania działań inwestycyjnych, w historycznych terenach zurbanizowanych i ich otoczeniu, ochronie wartości zasobu i jego ekspozycji,
- harmonizowania zabudowy i zagospodarowania w otoczeniu obiektów zachowanego dziedzictwa kulturowego z cechami architektoniczno-urbanistycznymi tych obiektów,
- porządkowania zabytkowych struktur urbanistycznych i ruralistycznych,
- zwiększania dostępności do zabytków dla mieszkańców, turystów i inwestorów,
- podnoszenia świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury współczesnej.
- **zasada prowadzenia polityki kształtowania atrakcyjności turystycznej przestrzeni województwa** wskazuje na zasadę ochrony i racjonalnego wykorzystania zasobów przyrodniczo-krajobrazowych i dziedzictwa kulturowego. Główne działania w ochronie dziedzictwa kulturowego powinny skupić się na:
 - kontynuacji rewitalizacji historycznych zespołów staromiejskich i układów wiejskich,
 - odnowie zabytkowych zespołów z zaadoptowaniem do nowych funkcji,
 - rozwoju nowych form obszarowej ochrony krajobrazu kulturowego, w tym pomników historii i parków kulturowych.

Polityka województwa jest skierowana do obszarów o cennych walorach krajobrazu i dziedzictwa kulturowego oraz dóbr kultury współczesnej, miast i miejscowości z cennymi

układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zabytkami. W ramach polityki i ochrony nad zasobami dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury współczesnej ustalono następujące kierunki działań w zagospodarowaniu przestrzennym:

- zachowanie ciągłości dziedzictwa regionalnego
- umiejętne zarządzanie zasobami dziedzictwa kulturowego.

5.3. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami programowymi wykonanymi w gminie

Aktualnie obowiązuje jeszcze **Program Opieki nad Zabytkami Gminy Gorzów Śląski na lata 2017-2020**, przyjęty Uchwałą Nr XXXVI/248/2017 Rady Miejskiej Gorzowa Śląskiego z dnia 29 listopada 2017 r. (Dziennik Urzędowy Województwa Opolskiego z 2017r. poz. 3146). Natomiast aktualna **Gminna Ewidencja Zabytków** gminy Gorzów Śląski została przyjęta zarządzeniem Nr 0050.66.2019 Burmistrza Gorzowa Śląskiego z dnia 31 lipca 2019 r.

Gminny program opieki nad zabytkami realizuje tę sferę działań prorozwojowych, która ma na celu poprawę funkcjonowania materialnego dziedzictwa kulturowego decydującego w znacznym stopniu o zasobach i walorach gminy.

Wszelkie działania związane z rozwojem gminy muszą opierać się przede wszystkim na jej zasobach i walorach. Wykorzystanie zarówno zasobów środowiska przyrodniczego jak i środowiska kulturowego powinny stanowić jedną z głównych polityk gminnych. Procesy rozwojowe zachodzić powinny przy zapewnieniu warunków trwania i wzbogacania materialnego dziedzictwa kulturowego. Zasoby kulturowe stanowią bowiem zarówno o atrakcyjności krajobrazu, jak też o atrakcyjności ekonomicznej regionu. Mają szansę stać się bazą w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości lokalnej. Podniesienie jakości warunków życia mieszkańców, co nie zawsze jest uświadamiane, jest związane bezpośrednio z jakością przestrzeni kulturowej gminy.

W kreowaniu wizerunku gminy o wysokiej jakości środowiska życia ważne funkcje pełni zatem kultura w jej szerokim rozumieniu:

- integracji społeczności przy pomocy określonych wartości i ideałów kulturowych,
- komunikująca i sublimacyjna służąca porozumiewaniu się społeczności,
- adaptacji, polegająca na udostępnieniu określonych wzorów kulturowych,
- przekazywania dziedzictwa kulturowego.

Instrumentem kształtowania polityki przestrzennej gminy, z uwzględnieniem uwarunkowań wynikających z ochrony dziedzictwa kulturalnego, jest nadal **Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Gorzów Śląski** przyjęte uchwałą nr XXIII/157/2016 Rady Miejskiej w Gorzowie Śląskim z dnia 5.08.2016r. w sprawie uchwalenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Gorzów Śląski.

Nadal obowiązują **miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego** a także uchwała nr XXXVIII/286/2014 Rady Miejskiej w Gorzowie Śląskim z dnia 23.05.2014r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Gorzowie Śląskim i we wsi Jamy.

Ponadto przyjęto dwie następujące uchwały: uchwałę nr XXXIX/290/2014 Rady Miejskiej w Gorzowie Śląskim z dnia 25.06.2014 r. w sprawie ustanowienia jednego pomnika przyrody oraz uchwałę nr XX/139/2016 Rady Miejskiej w Gorzowie Śląskim z dnia 25.05.2016 r. w sprawie ustanowienia sześciu pomników przyrody.

Ostatnio przyjęto uchwałę nr XX/153/2020 Rady Miejskiej Gorzowa Śląskiego z dnia 23 września 2020r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych na gruntach obrębów geodezyjnych Zdziechowice, Goła, Krzyżanowice, Kobyła Góra i Pakoszów.

Przyjmuje się, że polityka przestrzenna gminy Gorzów Śląski, skutkująca zmianami

w sposobie zagospodarowania i użytkowania terenów w obszarze gminy odpowiada zasadom:

- zrównoważonego rozwoju gminy rozumianego jako taki rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych z zachowaniem równowagi przyrodniczej i trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń;
- ładu przestrzennego w zagospodarowaniu terenów oraz strukturze użytkowania;
- równorzędności interesu publicznego i indywidualnych interesów i obywateli i podmiotów gospodarczych działających na terenie gminy.

W sferze kulturowej obejmującej system ochrony dziedzictwa kulturowego przyjęta jest zasada kompleksowości działań ochronnych i rewaloryzacyjnych, łączenia ochrony środowiska kulturowego z ochroną środowiska przyrodniczego oraz promowania regionalnych walorów dziedzictwa kulturowego.

5.4. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego Gminy

5.4.1. Zarys historii gminy

Zarys historii gminy, obejmujący obecnie 14 sołectw został szczegółowo przedstawiony w Programie Opieki nad Zabytkami na lata 2013 – 2016, dlatego nie jest obecnie omawiany.

5.4.2. Krajobraz kulturowy

Dziedzictwo kulturowe to ogół dorobku społeczeństwa w zakresie nauki, sztuki, architektury, oświaty, techniki, wytworzonego w trakcie jego historycznego rozwoju i przekazywanego z pokolenia na pokolenie. Składa się nań zasób rzeczy nieruchomości i ruchomych wraz ze związanymi z nim wartościami duchowymi, zjawiskami historycznymi i obyczajowymi, mającymi znaczenie dla tożsamości i ciągłości rozwoju politycznego, społecznego i kulturalnego, dowodzenia prawd i upamiętniania wydarzeń historycznych, kultywowania poczucia piękna i wspólnoty cywilizacyjnej.

Dziedzictwo kulturowe stanowi dorobek materialny i duchowy poprzednich pokoleń, jak również dorobek naszych czasów. Najczęściej utożsamiane jest z architekturą i sztuką, jednak formy gospodarowania, obyczaje towarzyskie, kulinaria i wiele innych przejawów życia i rozwoju społeczności stanowią również elementy dziedzictwa kulturowego.

Ze względu na szczególną wagę przypisywaną ochronie dziedzictwa kulturowego, uzyskała ona swoje umocowanie prawne, mające odzwierciedlenie również w regulacjach dotyczących opracowywania dokumentów z zakresu planowania przestrzennego. Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w art. 10 stanowi, że w studium uwzględnia się uwarunkowania wynikające w szczególności ze stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

Zgodnie z art. 19 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, w studium uwzględnia się w szczególności ochronę:

- 1) zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ich otoczenia,
- 2) innych zabytków nieruchomości, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków,
- 3) parków kulturowych.

Do zabytków nieruchomości, zgodnie z art. 6 ustawy o ochronie zabytków, zalicza się w szczególności:

- krajobrazy kulturowe,
- układy urbanistyczne, ruralistyczne i zespoły budowlane,

- dzieła architektury i budownictwa,
- dzieła budownictwa obronnego,
- obiekty techniki, a zwłaszcza kopalnie, huty, elektrownie i inne zakłady przemysłowe,
- cmentarze,
- parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni,
- miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Do zabytków archeologicznych, zalicza się: pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyska i kurhany, relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

5.4.3. Zabytki nieruchome

Na terenie gminy Gorzów Śląski znajduje się zespół zabytków nieruchomych, liczący łącznie 104 obiekty, z których 16 zabytków jest wpisanych do Rejestru Zabytków Województwa Opolskiego.

5.4.4. Zabytki ruchome

W gminie Gorzów do zabytków ruchomych należy wyposażenie 3 kościołów, które są wpisane do Rejestru Zabytków Ruchomych Województwa Opolskiego.

5.4.5. Zabytki techniki

Na terenie gminy Gorzów Śląski znajduje się 5 nieruchomych zabytków techniki ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków.

5.4.6. Zabytki archeologiczne

Na obszarze gminy Gorzów znajdują się 337 stanowiska archeologiczne wpisanych do Ewidencji, w tym 1 stanowisko wpisane do Rejestru Zabytków woj. opolskiego.

5.4.7. Zabytkowe układy zieleni kształtowanej

W gminie Gorzów znajduje się 16 zabytkowych układów zieleni kształtowanej, w tym 2 zabytkowe układy zieleni (parki), wpisane do Rejestru Zabytków Województwa Opolskiego.

5.5. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Obiekty, zespoły i założenia urbanistyczne wpisane do **Rejestru Zabytków** objęte są rygorami ochrony konserwatorskiej wynikającymi z ustawy z dnia 23.07.2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz rozporządzenia Ministra Kultury z 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków (Dz. U. 2011 nr 113 poz. 661). Rygory te obowiązują niezależnie od położenia obiektu w poszczególnych strefach ochrony konserwatorskiej lub poza strefami. Wszelkie prace remontowe, zmiany własności, funkcji i przeznaczenia obiektu wymagają pisemnego pozwolenia opolskiego Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków.

Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 27.07.2011 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich i architektonicznych a także innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz

badan archeologicznych i poszukiwan ukrytych lub porzuconych zabytkow ruchomych precyzuje wymagania wzgledem osob prowadzacych prace przy obiektach zabytkowych oraz tryb postepowania. Rozporzadzenie okresla tryb i sposob wydawania pozwoleń, w tym szczegolowe wymagania, jakim powinien odpowiadać wniosek i pozwolenie na prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych, badan konserwatorskich, architektonicznych i innych dzialan przy zabytku wpisany do rejestru zabytkow, robót budowlanych w otoczeniu zabytku, badan archeologicznych, poszukiwan ukrytych lub porzuconych zabytkow ruchomych w zabytkach wpisanych do rejestru zabytkow.

Rozporzadzenie ponadto okresla wymagane kwalifikacje jakie powinny posiadac osoby uprawnione do prowadzenia prac konserwatorskich badan architektonicznych lub archeologicznych, dodatkowe wymagania, jakie powinny spelniać osoby kierujace robotami budowlanymi, sposob potwierdzania posiadanych kwalifikacji i dodatkowych wymagań, standardy dotyczace dokumentacji prowadzonych prac konserwatorskich i restauratorskich przy zabytku ruchomym wpisany do rejestru zabytkow oraz badan archeologicznych.

W gminie Gorzów Śląski znajduje się 14 obiektow architektury i budownictwa oraz 2 zabytkowe zespolo zieleni wpisany do Rejestru Zabytkow. Są to:

1. BUDZÓW – dwór w zespolu parkowym, koniec XIX w.
wpisany do Rejestru Zabytkow pod poz. 569/97 z dnia 2.09.1997 r.
2. GOŁA – kościół filialny p.w. św. Mikołaja i Matki Boskiej Częstochowskiej, XVII/XVIII w.
wpisany do Rejestru Zabytkow pod poz. 77/54 z 14.01.1954r. i 138/78
3. GORZÓW ŚLĄSKI – dwór w zespolu parkowym, XVIII w., ul. Złota 1
wpisany do Rejestru Zabytkow pod poz. 1030/67 z dnia 20.03.1967 r.
4. GORZÓW ŚLĄSKI - dom, Rynek 1, XIX w.
wpisany do Rejestru Zabytkow pod poz. 1476/66 z dnia 8.08. 1966 r.
5. GORZÓW ŚLĄSKI – dom, Rynek 2, XIX w.
wpisany do Rejestru Zabytkow pod poz. 1477/66 z dnia 8.08.1966 r.
6. GORZÓW ŚLĄSKI – budynek Nadleśnictwa, ul. Byczyńska 9, XIX w.
wpisany do Rejestru Zabytkow pod poz.1474/66 z dnia 8.08.1966 r.
7. GORZÓW ŚLĄSKI – dawny zajazd, ul. Byczyńska 12, XIX w.
wpisany do Rejestru Zabytkow pod poz. 1475/66z dnia 8.08. 1966 r.
8. JAMY - kościół parafialny p.w. św. Mikołaja, XVIII w.
wpisany do Rejestru Zabytkow pod poz. 79/54 z 13.03.1954 r.
9. JAMY – pałac w zespolu parkowym, koniec XIX w.
wpisany do Rejestru Zabytkow poz. 567/97 z dnia 4.02.1997 r.
10. JAMY – spichlerz dworski, XIX w.
wpisany do Rejestru Zabytkow pod poz. 1721/66 z dnia 28.09.1966t r.
11. KOZŁOWICE - kościół parafialny p.w. św. Jana Chrzciciela, XVIII w., wpisany do Rejestru Zabytkow pod poz. 81/54 z dnia 13.03.1954 r. i 858/64 z dnia 9.05.1964 r.
12. SKROŃSKO – kapliczka przydrozna, XVIII w.
wpisana do Rejestru Zabytkow pod poz. 1967/72 z dnia 27.11.1972 r.
13. USZYCE – kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia NMP, 1517 r.
wpisany do Rejestru Zabytkow pod poz. 85/54 z dnia 12.03.1954 r.
14. USZYCE – pałac w zespolu parkowym, XVIII w.
wpisany do Rejestru Zabytkow pod poz. 1035/65 z dnia 10.06.1965 r.
15. JAMY – park w zespolu pałacowym, XIX w.
wpisany do Rejestru Zabytkow pod poz. 567 z dnia 4.2.1997 r.
16. USZYCE – park w zespolu pałacowym, XIX w.
wpisany do Rejestru Zabytkow pod poz. 563/96 z dnia 24.12. 1996 r.

Na terenie gminy Gorzów znajdują się 4 zespoły zabytków ruchomych, stanowiące wyposażenie kościołów, z których 3 są wpisane do rejestru zabytków, w następujących miejscowościach:

1. JAMY – wyposażenie kościoła filialnego rzymsko-katolickiego p.w. św. Małgorzaty, wpisane do Rejestru Zabytków Ruchomych pod poz. Ks. B. t.II-155/1-15/09.
2. KOZŁOWICE - wyposażenie kościoła parafialnego rzymsko-katolickiego p.w. Jana Chrzciciela, wpisane do Rejestru Zabytków Ruchomych pod poz. Ks. B. t.II-528/1-21/71, t.II-148/08.
3. USZYCE – wyposażenie kościoła parafialnego rzymsko-katolickiego p.w. Wniebowzięcia NMP wpisane do Rejestru Zabytków Ruchomych pod poz. Ks. B-81/1-17/95, B-t.II-83/1-17/06.

5.6. Zabytki w Gminnej Ewidencji Zabytków

Zgodnie z art. 21 z ustawy z dnia 23.07.2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz rozporządzenia Ministra Kultury z 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków „ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy”. Ewidencją zostają objęte zespoły o istotnych, lokalnych walorach historycznych, kulturowych i krajobrazowych. Obowiązek prowadzenia Gminnej Ewidencji Zabytków nieruchomości spoczywa na burmistrze miasta i gminy (art. 22 pkt. 4 ustawy z 23.7.2003).

Gmina Gorzów Śląski posiada **Gminną Ewidencję Zabytków**, która zgodnie z wymogami jest zbiorem kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy, objętych równocześnie w wojewódzką ewidencją zabytków. Gminna Ewidencja nie jest dokumentem zamkniętym, winna być uzupełniana i weryfikowana. Jej zmiany nie powodują nieważności ustaleń studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz gminnego programu opieki nad zabytkami.

Na terenie gminy Gorzów Śląski Ewidencją objęto 104 obiekty:

ZABYTKI MIASTA GORZÓW ŚLĄSKI

1. Kościół parafialny rzymsko-katolicki p.w. Trójcy Świętej
2. Kościół ewangelicko-augsburski Serca Jezusowego
3. Plebania kościoła rzymsko-katolickiego, ul. Mała 4
4. Krzyż przy klasztorze, ul. Byczyńska 15
5. Dwór w zespole parkowym, ul. Złota 1
6. Park w zespole dworskim, ob. park miejski
7. Cmentarz komunalny, ul. Kluczborska / Zielona
8. Dawny zajazd, obecnie dom mieszkalny, Byczyńska 12
9. Dawny urząd celny, później Nadleśnictwo Państwowe, obecnie dom mieszkalny, ul. Byczyńska 9
10. Dawny ośrodek zdrowia i budynek gospodarczy, ob. dom mieszkalny, ul. Moniuszki 2
11. Dawny sąd i więzienie, później Zakład Dziewiarski „Splot”, ul. Kluczborska 20
12. Dawna poczta, obecnie Poczta Polska, ul. Wojska Polskiego 19
13. Dawna stacja kolejowa, obecnie dom mieszkalny, ul. Wojska Polskiego 33
14. Dom, ul. Rynek 1
15. Dom, ul. Rynek 2
16. Dom, ul. Rynek 3
17. Dom, ul. Rynek 4, obecnie Miejsko-Gminny Dom Kultury
18. Dom, ul. Rynek 5
19. Dom, ul. Rynek 6

20. Dom, ul. Rynek 7
21. Dom, ul. Rynek 15
22. Dom, ul. Rynek 17
23. Dom, ul. Kluczborska 26
24. Dom, ul. Gorzołki 1
25. Dom, ul. Wojska Polskiego 1
26. Dom, ul. Wojska Polskiego 4
27. Dom, ul. Wojska Polskiego 10
28. Dom, ul. Wojska Polskiego 12 i 14
29. Dom, ul. Wojska Polskiego 16

ZABYTKI WSI BUDZÓW

30. Dwór w zespole parkowym, ob. dom mieszkalny, nr 15
31. Park w zespole dworskim, koło nr 15
32. Cmentarz ewangelicko-augsburski
33. Dworek i budynek gospodarczy, nr 1
34. Stodoły folwarczne i spichlerz, nr 15 A

ZABYTKI WSI DĘBINA

35. Dawna szkoła, ob. mieszkanie nauczyciela i świetlica wiejska, nr 10

ZABYTKI WSI GOŁA

36. Kościół filialny rzymsko-katolicki p.w. św. Mikołaja i Matki Boskiej Częstochowskiej
37. Cmentarz parafialny rzymsko-katolicki
38. Cmentarz ewangelicko-augsburski

ZABYTKI WSI JAMY

39. Kościół parafialny rzymsko-katolicki p.w. św. Mikołaja
40. Cmentarz przykościelny rzymsko-katolicki
41. Pałac w zespole parkowym, nr 55
42. Park w zespole pałacowym
43. Spichlerz w zespole folwarcznym, koło nr 55
44. Dawna gospoda i budynek gospodarczy, ob. sklep i dom, nr 38 A
45. PIASECZNA: aleja śródpolna

ZABYTKI WSI JASTRZYGOWICE

46. DUCZÓW: dwór w zespole folwarcznym, ob. dom mieszkalny, nr 81
47. Stodoła i obora w zespole folwarcznym, koło nr 81
48. Dawna gospoda, ob. sklep i dom, nr 17
49. Kuźnia, koło nr 11
50. Dom, nr 6
51. Zagroda wiejska z młynem wodnym, nr 48
52. Zagroda wiejska z młynem wodnym, nr 49

ZABYTKI WSI KOZŁOWICE

53. Kościół parafialny rzymsko-katolicki p.w. św. Jana Chrzciciela
54. Cmentarz przykościelny rzymsko-katolicki
55. Pałac w zespole parkowym, później ośrodek zdrowia, ul. Gorzowska 7
56. Dwór w zespole folwarcznym, ob. przedszkole, ul. Nowa 7
57. DĘBY: dwór w zespole folwarcznym, ob. dom mieszkalny

ZABYTKI WSI KRZYŻANOWICE

58. Dwór w zespole parkowym, ob. dom mieszkalny, nr 16
59. Park w zespole dworskim
60. Kapliczka przydrożna, koło nr 24
61. Cmentarz ewangelicko-augsburski
62. Dzwonnica, koło nr 35
63. Kuźnia dworska, koło nr 20
64. Kuźnia, koło nr 19
65. Dom, koło nr 18
66. Dom wielorodzinny, nr 22
67. Dom, nr 35

ZABYTKI WSI NOWA WIEŚ

68. Dawna szkoła ewangelicka, obecnie dom, nr 8
69. PRZYTOCZNA: rządcówka w zespole folwarcznym i stodoła, obecnie dom

ZABYTKI WSI PAWŁOWICE

70. Pałac w zespole folwarcznym, ob. restauracja i hotel, nr 58
71. Kapliczka p.w. Serca Jezusowego, koło nr 31
72. Kapliczka przydrożna, koło nr 16
73. Dawny zespół folwarczny
74. Dawna rządcówka w zespole folwarcznym i budynek gospodarczy, ob. dom, nr 61

ZABYTKI WSI SKROŃSKO

75. Cmentarz przykościelny rzymsko-katolicki
76. Kapliczka p.w. św. Jana Nepomucena
77. Szkoła, obecnie przedszkole, nr 50
78. Stodoły w zespole folwarcznym, obecnie domy i stodoły, nr 37 i 38
79. Dwór w zespole folwarcznym, obecnie dom, nr 26

ZABYTKI WSI USZYCE

80. Kościół parafialny rzymsko-katolicki p.w. Wniebowzięcia NMP
81. Cmentarz parafialny rzymsko-katolicki
82. Kapliczka przydrożna
83. Pałac w zespole parkowym, obecnie Ośrodek Szkolno –Wychowawczy, nr 18
84. Oficyna i wozownia w zespole pałacowym, ob. Ośrodek Szkolno-Wychowawczy, nr 18
85. Park w zespole pałacowym
86. Spichlerz i stajnie w zespole pałacowym, koło nr 18
87. Dwór w zespole folwarcznym, obecnie dom, nr 90
88. Stajnie i spichlerz w zespole folwarcznym, nr 69
89. Rządcówka w zespole folwarcznym, obecnie dom, nr 71
90. Czworaki w zespole folwarcznym, obecnie domy, nr 111
91. Szkoła, nr 70

ZABYTKI WSI WIĘCKOWICE NOWE:

92. Krzyż przydrożny, ul. Jaronia

ZABYTKI WSI ZDZIECHOWICE

93. Kościół parafialny rzymsko-katolicki p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa
94. Dawny cmentarz rzymsko-katolicki
95. Cmentarz parafialny rzymsko-katolicki

96. Pałac w zespole folwarcznym, ob. ośrodek zdrowia, nr 16
97. Dawna gorzelnia, obecnie spichlerz, nr 16 A
98. Dom robotników folwarcznych i stodoła, nr 8 - 9
99. Domy robotników folwarcznych, nr 10 i 12
100. Dwór w zespole folwarcznym, ob. przedszkole, nr 98
101. Dawny zespół folwarczy, obecnie Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna, nr 92
102. Gorzelnia w zespole folwarcznym, nr 93
103. Dom robotników folwarcznych, nr 90 i 91
104. Szkoła, obecnie przedszkole, nr 23.

5.6.1. Obiekty do wykreślenia z Ewidencji i Rejestru Zabytków

W obrębie Gminy Gorzów Śląski znajduje się zabytek architektury i budownictwa, w stanie ruiny, który kwalifikuje się do wykreślenia z Ewidencji. To:

JASTRZYGOWICE – nr 80 – stodoła i obora w dawnym zespole folwarcznym.

Jednak właściciel tego obiektu nie jest zainteresowany ani jego remontem ani rozbiórką. Również 7 obiektów, wpisanych do Rejestru Zabytków woj. opolskiego w latach 60-tych XX w., nie istnieje już od ponad 30 lat, a były to:

1. GORZÓW ŚLĄSKI – dom, ul. Rynek 9
2. GORZÓW ŚLĄSKI – dom, ul. Rynek 10
3. GORZÓW ŚLĄSKI – dom, ul. Rynek 11
4. GORZÓW ŚLĄSKI – dom, ul. Rynek 18
5. GORZÓW ŚLĄSKI – dom, ul. Rynek 19
6. SKROŃSKO - chałupa nr 39
7. USZYCE – Mauzoleum i cmentarz rodowy.

Gmina Gorzów Śląski wystąpiła z wnioskami o ich wykreślenie z Rejestru Zabytków do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu lecz nie zostały one zaakceptowane.

5.6.2. Rozszerzenie spisu adresowego Gminy Gorzów Śląski

Spis adresowy został rozszerzony o obiekty pominięte we wcześniejszym wykazie, które powinny znaleźć się w ewidencji w formie kart adresowych, dołączonych do niniejszej Ewidencji. Łącznie do spisu adresowego włączono jedną kartę adresową, jest to:

DĘBINA

Dawna szkoła, obecnie mieszkanie nauczyciela i świetlica wiejska – czas powstania – lata 20-te XX w.

5.6.3. Zabytki archeologiczne

Szczegółowe przepisy ochrony zabytków archeologicznych, zawarte zostały w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 roku (Dz. U. z 2003r. Nr 152 poz. 1568 z późniejszymi zmianami) i w Rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 9 czerwca 2004 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich i architektonicznych, a także innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych i poszukiwań ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych (Dz. U. Nr 162, poz. 1568). Zasady ochrony konserwatorskiej w zakresie archeologii dotyczą przede wszystkim archeologicznych zabytków nieruchomych.

Celem ochrony **stanowiska archeologicznego**, jako zabytku nieruchomego, jest zachowanie relikwów znajdujących się pod warstwą orną. Tak zlokalizowany zabytek archeologiczny narażony jest bowiem na ciągle niszczenie (np. głęboka orka) lub

jednorazowe zniszczenie (np. inwestycja ziemna). Dlatego przepisy w/w ustawy i w/w rozporządzenia określają zasady prowadzenia działań ziemnych (inwestycyjnych) w obszarze stanowisk archeologicznych oraz w ich bezpośrednim otoczeniu. Przede wszystkim zasady te muszą być uwzględnione w mpzp czyli w dokumentach prawa miejscowego.

Projekty inwestycji winny być opiniowane lub uzgadniane z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Jeżeli tego wymagają przepisy musi być wydane inwestorowi pozwolenie konserwatorskie na prace ziemne, a archeologowi prowadzącemu nadzór pozwolenie na badania archeologiczne.

W obszarach stanowisk archeologicznych i w ich bezpośrednim otoczeniu można wykonywać wszystkie prace ziemne pod warunkiem prowadzenia nadzoru archeologicznego i ratowniczych badań wykopaliskowych.

W myśl przepisów w/w ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ochroną konserwatorską objęte są wszystkie stanowiska archeologiczne zlokalizowane na obszarze gminy Gorzów Śląski.

Stanowiska archeologiczne w Rejestrze Zabytków.

W obrębie Gminy Gorzów Śląski znajduje się 1 stanowisko wpisane do Rejestru Zabytków: PAWŁOWICE – stanowisko archeologiczne nr 20 - grodzisko stożkowe z XIII-XIV w. - wpisane do Rejestru Zabytków pod nr A-330/72.

Stanowiska archeologiczne objęte Archeologicznym Zdjęciem Polski.

L.p.	Miejscowość	Nr st. w mie	Typ stanowiska - funkcja	Chronologia – kultura	Nr działki
1.	Gorzów Śląski	1	punkt osadniczy	?	266, 267
2.	Gorzów Śląski	2	skarb skarby	1342 – 1382 1349 – 1354	837/149, 838/149, 840/149
3.	Gorzów Śląski	3	grodzisko?	średniowiecze?	897/246
4.	Gorzów Śląski	4	punkt osadniczy	średniowiecze	
5.	Gorzów Śląski	5	śląd osadniczy	średniowiecze	
6.	Gorzów Śląski	6	śląd osadniczy	XIV – XV w.	
7.	Gorzów Śląski	7	śląd osadniczy	?	
8.	Gorzów Śląski	8	punkt osadniczy	średniowiecze	125/60,126/63, 127/60,128/63
9.	Gorzów Śląski	9	punkt osadniczy	średniowiecze + okr. nowoż.	121/61
10.	Gorzów Śląski	10	punkt osadniczy	średniowiecze + okr. nowoż.	30,31,32,33
11.	Gorzów Śląski	11	punkt osadniczy	średniowiecze	52, 53
12.	Gorzów Śląski	12	punkt osadniczy	średniowiecze + okr. nowoż.	193, 263
13.	Gorzów Śląski	13	gródek stożkow.?	?	196
14.	Gorzów Śląski	14	punkt osadniczy	średniowiecze	790/53
15.	Gorzów Śląski	15	punkt osadniczy	średniowiecze	764/48
16.	Gorzów Śląski	16	punkt osadniczy	średniowiecze	16, 18
17.	Gorzów Śląski	17	śląd osadniczy punkt osadniczy punkt osadniczy	kult. puch. lejkow?, neolit kultura łużycka pradzieje	158
18.	Gorzów Śląski	18	śląd osadniczy	okres nowożytny	610/65,611/65, 797/60
19.	Gorzów Śląski	19	śląd osadniczy	okres nowożytny	721/23,722/23

20.	Gorzów Śląski	20	śląd osadniczy	późne średniowiecze	114,1190/116, 1191/116
21.	Gorzów Śląski	21	śląd osadniczy śląd osadniczy	późne średniowiecze okres nowożytny	176,153,289/1 68,155,1210/1 65,167,1331/1
22.	Gorzów Śląski	22	śląd osadniczy śląd osadniczy	późne średniowiecze okres nowożytny	55
23.	Gorzów Śląski	23	śląd osadniczy	okres nowożytny	459/38,426/37
24.	Gorzów Śląski	24	śląd osadniczy śląd osadniczy	późne średniowiecze okres nowożytny	4
25.	Budzów	2	punkt osadniczy	średniowiecze	11
26.	Budzów	3	punkt osadniczy	średniowiecze	50, 52, 57/6, 157/56
27.	Budzów Budzów	1 4	gródek stożkow. śląd osadniczy punkt osadniczy	średniowiecze wczesne średniowiecze średniowiecze + okr. nowoż.	? 100, 102
28.	Budzów	5	śląd osadniczy punkt osadniczy	neolit ? średniowiecze	112, 113
30.	Dębina	1	śląd osadniczy	epoka kamienia	54
31.	Dębina	2	śląd osadniczy	epoka kamienia	241
32.	Dębina	3	śląd osadniczy	paleolit ?	236
33.	Goła	1	osada	XIV – XV w.	123
34.	Goła	2	śląd osadniczy śląd osadniczy	kult. przewors, okr. rzymski XIV – XV w.	127, 128
35.	Goła	3	śląd osadniczy osada	pradzieje XIV – XV w.	144, 145
36.	Goła	4	osada	XIV – XV w.	142
37.	Goła	5	osada	XIV – XV w.	142
38.	Goła	6	śląd osadniczy	XIV – XV w.	92
39.	Jamy	1	śląd osadniczy osada punkt osadniczy	mezolit? kult. przew., póź. okr. rzym. XIV – XV w.	161/57, 167/57
40.	Jamy	2	punkt osadniczy osada	epoka kamienia kult. przeworska okr. rzym.	między lasem a pkt.214,5
41.	Jamy	3	śląd osadniczy	epoka kamienia	215
42.	Jamy	4	punkt osadniczy śląd osadniczy	kult. przew., okr. wpł. śred. pradzieje	215
43.	Jamy	5	śląd osadniczy	neolit	na terenie wsi
44.	Jamy	6	punkt osadniczy	XIV – XV w.	103/4, 104/4
45.	Jamy	7	osada	XIV – XV w.	722/36
46.	Jastrzygowice	1	punkt osadniczy punkt osadniczy	mezolit neolit	
47.	Jastrzygowice	2	śląd osadniczy punkt osadniczy punkt osadniczy	pradzieje kultura łużycka, epoka brązu średniowiecze	254, 257, 258, 259
48.	Jastrzygowice	3	śląd osadniczy punkt osadniczy punkt osadniczy punkt osadniczy	pradzieje kultura łużycka wczesne średniowiecze średniowiecze	249
49.	Jastrzygowice	4	punkt osadniczy	kultura łużycka	254

			punkt osadniczy punkt osadniczy	wczes. średniow. X–XII w. średniowiecze	
50.	Jastrzygowice	5	śląd osadniczy	epoka kamienia	161/6
51.	Jastrzygowice	6	punkt osadniczy śląd osadniczy	kultura łużycka pradzieje	43, 44 49
52.	Jastrzygowice	7	punkt osadniczy	średniowiecze	205
53.	Jastrzygowice	8	śląd osadniczy śląd osadniczy	kultura łużycka średniowiecze	74
54.	Jastrzygowice	9	punkt osadniczy	średniowiecze	70
55.	Jastrzygowice	10	śląd osadniczy	epoka kamienia	222/56
56.	Jastrzygowice	11	śląd osadniczy	epoka kamienia	17
57.	Jastrzygowice	12	punkt osadniczy	średniowiecze	62
58.	Jastrzygowice	13	śląd osadniczy	mezolit	68
59.	Jastrzygowice	14	śląd osadniczy	średniowiecze	276 i 288/180
60.	Jastrzygowice	15	śląd osadniczy punkt osadniczy	wczesne średniowiecze średniowiecze	229, 317/22, 232, 320/224
61.	Jastrzygowice	16	punkt osadniczy	kultura łużycka	111/21
62.	Jastrzygowice	17	punkt osadniczy	kult. przew., okr. wpł. rzym.	126
63.	Jastrzygowice	18	punkt osadniczy	średniowiecze	126
64.	Kobyła Góra	1	śląd osadniczy	epoka kamienia + pradzieje	40
65.	Kozłowice	1	śląd osadniczy punkt osadniczy	kult. przeworsk.+średniow. kultura przeworska	253/10, 267/10
66.	Kozłowice	2	śląd osadniczy	neolit	koło pkt.235,5
67.	Kozłowice	3	śląd osadniczy śląd osadniczy śląd osadniczy śląd osadniczy punkt osadniczy	neolit epoka kamienia pradzieje wczesne średniowiecze średniowiecze	136, 416/126, 418/129, 420/133
68.	Kozłowice	4	śląd osadniczy śląd osadniczy	epoka kamienia pradzieje	
69.	Kozłowice	5	śląd osadniczy śląd osadniczy punkt osadniczy punkt osadniczy	epoka kamienia kult. przew., okr. wpł. rzym. pradzieje wczes. średniow. VIII-X w.	227/17,229/16 436/158, 434/155 438/161
70.	Kozłowice	6	śląd osadniczy	epoka kamienia	289/20
71.	Kozłowice	7	punkt osadniczy	średniowiecze	126/18
72.	Kozłowice	8	śląd osadniczy	epoka kamienia	314/30
73.	Kozłowice	9	śląd osadniczy punkt osadniczy	wczesne średniowiecze ? średniowiecze	182/31
74.	Kozłowice	10	śląd osadniczy	średniowiecze	100/30
75.	Kozłowice	11	punkt osadniczy	średniowiecze	158/35,159/34
76.	Kozłowice	12	punkt osadniczy	średniowiecze	408/101
77.	Kozłowice	13	punkt osadniczy śląd osadniczy punkt osadniczy	kult. przew., okr. wpł. rzym. pradzieje średniowiecze	424,26/140,44, 420,22/133,37 416,18/126,29
78.	Kozłowice	14	śląd osadniczy	pradzieje	153/18
79.	Kozłowice	15	śląd osadniczy śląd osadniczy śląd osadniczy	pradzieje wczes. średniow X–XIII w. średniowiecze	27, 28, 33, 150/34, 149/35
80.	Kozłowice	16	śląd osadniczy	kultura łużycka	133/62

81.	Krzyżanowice	1	śląd osadniczy śląd osadniczy śląd osadniczy	okres wpływów rzymskich, wczesne średniowiecze, ok.- res nowożytny, pradzieje	213, 214, 215, 220
82.	Krzyżanowice	2	osada? śląd osadniczy	epoka brązu- kultura łużycka okr. wpł. rzym, późne średn.	144, 145
83.	Krzyżanowice	3	śląd osadniczy	kultura łużycka	396
84.	Krzyżanowice	4	osada?		402
85.	Krzyżanowice	5	śląd osadniczy	epoka kamienia	297, 298
86.	Krzyżanowice	6	osada? śląd osadniczy	pradzieje, okres wpł. rzyms. wczesne i późne średniow.	135
87.	Krzyżanowice	7	huta szkła	okres nowożyt. XVIII-XIX	151, 154
88.	Krzyżanowice	8	śląd osadniczy śląd osadniczy	pradzieje, późne średniowie- cze, okres nowożytny	160/3, 163
89.	Krzyżanowice	9	osada?	okres nowożytny	182
90.	Krzyżanowice	10	śląd osadniczy	późne średniowiecze	360, 361
91.	Krzyżanowice	11	śląd osadniczy	późne średniowiecze	292
92.	Krzyżanowice	12	osada	późne średniowiecze	225
93.	Krzyżanowice	13	śląd osadniczy	późne średniowiecze	237
94.	Krzyżanowice	14	śląd osadniczy	okres nowożytny	290, 291
95.	Krzyżanowice	15	osada osada śląd osadniczy	kult. przew., okr. wpł. rzym XII – 1 połowa XIII w. XIV – XV w.	129
96.	Krzyżanowice	16	osada	XIV – XV w.	259
97.	Krzyżanowice	17	śląd osadniczy	XIV – XV w.	125
98.	Krzyżanowice	18	osada śląd osadniczy	kultura łużycka XIV – XV w.	127
99.	Krzyżanowice	19	osada	kultura łużycka	125
100.	Nowa Wieś	1	śląd osadniczy	okres nowożytny	138
101.	Nowa Wieś	2	osada? śląd osadniczy	późne średniowiecze okres nowożytny	316, 318
102.	Nowa Wieś	3	śląd osadniczy osada	wczesne średniowiecze? późne średniowiecze	296
103.	Nowa Wieś	4	śląd osadniczy	póź. średniow. okr. nowożyt.	281
104.	Nowa Wieś	5	śląd osadniczy	wczes.średniow.okr. nowoż.	281, 283
105.	Nowa Wieś	6	śląd osadniczy	?	281
106.	Nowa Wieś	7	pole szybowe	okres nowożytny?	191, 192, 193
107.	Nowa Wieś	8	prażalnia rudy + śląd osadniczy	okres nowożytny	194, 195
108.	Nowa Wieś	9	huta szkła?	okres nowożytny	247, 248
109.	Pakoszków	1	śląd osadniczy	epoka kamienia	
110.	Pawłowice	2	śląd osadniczy	mezolit	
111.	Pawłowice	3	śląd osadniczy	epoka kamienia	
112.	Pawłowice	4	śląd osadniczy?		
113.	Pawłowice	5	punkt osadniczy	wczes. średniow. X-XIII w.	
114.	Pawłowice	6	śląd osadniczy	pradzieje	
115.	Pawłowice	7	śląd osadniczy	epoka kamienia	
116.	Pawłowice	8	śląd osadniczy	epoka kamienia	
117.	Pawłowice	9	gródek stożkow.?	XIV-XV w.	
118.	Pawłowice	10	punkt osadniczy śląd osadniczy	pradzieje epoka kamienia	318/5, 321

			punkt osadniczy	średniowiecze	
119.	Pawłowice	11	punkt osadniczy śląd osadniczy punkt osadniczy	epoka kamienia epoka kamienia średniow. + okres nowożyt.	282, 284, 285 288
120.	Pawłowice	12	śląd osadniczy punkt osadniczy	wczesne średniowiecze średniowiecze	269
121.	Pawłowice	13	śląd osadniczy	epoka kamienia	292, 294
122.	Pawłowice	14	śląd osadniczy śląd osadniczy punkt osadniczy punkt osadniczy	epoka kamienia pradzieje średniowiecze średniow. + okres nowożyt.	450/1, 450/4
123.	Pawłowice	15	punkt osadniczy	średniow. + okres nowożyt.	264,258,266-8
124.	Pawłowice	16	śląd osadniczy	epoka kamienia	581
125.	Pawłowice	17	śląd osadniczy punkt osadniczy	kultura łużycka średniowiecze	609 – 611 612 – 614
126.	Skrońsko	1	śląd osadniczy osada cment.ciałopalne osada punkt osadniczy	? kult. łużycka, epoka brązu kult. łużycka, epoka brązu wczesne średniowiecze średniowiecze	67 – 69, 98 324/99
127.	Skrońsko	2	śląd osadniczy śląd osadniczy punkt osadniczy	wczesne średniowiecze pradzieje średniowiecze	104,324/99 325/99,330/ 106
128.	Skrońsko	3	śląd osadniczy punkt osadniczy	wczesne średniowiecze średniowiecze	72, 79, 83, 84
129.	Skrońsko	4	śląd osadniczy śląd osadniczy punkt osadniczy	wczesne średniowiecze wczesne średniowiecze średniowiecze	1, 2, 4, 5, 8, 9, 10, 11, 138/6
130.	Skrońsko	5	śląd osadniczy punkt osadniczy punkt osadniczy	epoka kamienia pradzieje średniowiecze	10, 11
131.	Skrońsko	6	punkt osadniczy punkt osadniczy śląd osadniczy punkt osadniczy	kultura łużycka pradzieje wczes. średniow. VII-X w. średniowiecze	19, 22, 23, 26, 27, 30
132.	Skrońsko	7	punkt osadniczy	średniowiecze	79, 80, 126 - 129, 150
133.	Skrońsko	8	punkt osadniczy	średniowiecze	84
134.	Skrońsko	9	śląd osadniczy	kultura łużycka	20
135.	Skrońsko	10	punkt osadniczy	średniowiecze	101/8, 102/8
136.	Skrońsko	11	śląd osadniczy punkt osadniczy	pradzieje średniowiecze	136, 142, 143
137.	Skrońsko	12	śląd osadniczy śląd osadniczy	pradzieje średniowiecze	119/108, 134/108
138.	Skrońsko	13	punkt osadniczy	średniowiecze	78/58
139.	Skrońsko	14	kurhany?	?	
140.	Skrońsko	15	śląd osadniczy śląd osadniczy	epoka kamienia epoka kamienia	
141.	Uszyce	1	nieokreślone nieokreślone	kult. grzebyk-dołkow, neolit kultura łużycka	635

			grób szkieletowy	okres wpływów rzymskich	
142.	Uszyce	2	cmentarzysko szkieletowe	średniowiecze	
143.	Uszyce	3	nieokreślone	kultura łużycka	
144.	Uszyce	4	cmentarzysko	kultura łużycka	
145.	Uszyce	5	śląd osadniczy śląd osadniczy osada	kultura łużycka kult. przew., okr. wpł. rzym. póź. średniow. XIV-XV w.	675, 676
146.	Uszyce	6	nieokreślone	kult. łużyc, póź. okr. lateteń lub wczes. ok. wpł. rzym.	643
147.	Uszyce	7	nieokreślone nieokreślone osada	neolit kultura łużycka? kult. przew, okr. wpł. rzym	635
148.	Uszyce	8	osada	kult. przew, okr. wpł. rzym	686
149.	Uszyce	9	osada osada śląd osadniczy	kult. łużyc, V okr. ep. brązu kult. przew, okr. wpł. rzym póź. średniow. XIV-XV w.	699
150.	Uszyce	10	nieokreślone nieokreślone	mezolit nieokreślone	388
151.	Uszyce	11	nieokreślone	wczesna faza wpł. rzyms.	371
152.	Uszyce	12	nieokreślone osada osada śląd osadniczy	mezolit kult. łużyc, V okr. ep. brązu kult. przew, okr. wpł. rzym póź. średniow. XIV-XV w.	377, 380
153.	Uszyce	13	śląd osadniczy śląd osadniczy	kultura łużycka kult. przew, okr. wpł. rzym	22
154.	Uszyce	14	grodzisko	wczesne średniowiecze	
155.	Uszyce	15	skarb?	kult. przew, okr. wpł. rzym	
156.	Uszyce	16	śląd osadniczy	X w.	
157.	Uszyce	17	śląd osadniczy	epoka kamienia	
158.	Uszyce	18	śląd osadniczy	pradzieje	
159.	Uszyce	19	śląd osadniczy	pradzieje	
160.	Uszyce	20	skarb?	średniowiecze	
161.	Uszyce	21	śląd osadniczy	średniowiecze	
162.	Uszyce	22	śląd osadniczy	pradzieje	
163.	Uszyce	23	śląd osadniczy	XIV – XV w.	1019
164.	Uszyce	24	osada	XIV – XV w.	990
165.	Uszyce	25	śląd osadniczy	XIV – XV w.	1088, 1090
166.	Uszyce	26	śląd osadniczy osada	X – XII w. XIV – XV w.	1093, 1094
167.	Uszyce	27	osada	XIV – XV w.	1101
168.	Uszyce	28	osada	XIV – XV w.	1129
169.	Uszyce	29	osada	XIV – XV w.	1107
170.	Uszyce	30	śląd osadniczy osada	pradzieje XIV – XV w.	1104
171.	Uszyce	31	osada	XIV – XV w.	1047
172.	Uszyce	32	osada	XIV – XV w.	1044
173.	Uszyce	33	śląd osadniczy	XIV – XV w.	1026, 1027
174.	Uszyce	34	osada	XIV – XV w.	
175.	Uszyce	35	osada	XIV – XV w.	980

176.	Uszyce	36	osada	XIV – XV w.	968, 965
177.	Uszyce	37	osada	XIV – XV w.	904
178.	Uszyce	38	śląd osadniczy osada	X – XII w. XIV – XV w.	888, 889
179.	Uszyce	39	osada	XIV – XV w.	906
180.	Uszyce	40	osada	XIV – XV w.	909, 911
181.	Uszyce	41	osada	XIV – XV w.	916
182.	Uszyce	42	śląd osadniczy	XIV – XV w.	923
183.	Uszyce	43	osada	XIV – XV w.	925
184.	Uszyce	44	osada	XIV – XV w.	845
185.	Uszyce	45	osada	XIV – XV w.	944
186.	Uszyce	46	osada	XIV – XV w.	941
187.	Uszyce	47	osada	XIV – XV w.	936
188.	Uszyce	48	osada	XIV – XV w.	929, 933
189.	Uszyce	49	osada	XIV – XV w.	1074
190.	Uszyce	50	osada	XIV – XV w.	862
191.	Uszyce	51	osada	XIV – XV w.	857, 858
192.	Uszyce	52	osada	XIV – XV w.	854
193.	Uszyce	53	śląd osadniczy	XIV – XV w.	814
194.	Uszyce	54	śląd osadniczy	XIV – XV w.	788
195.	Uszyce	55	osada	XIV – XV w.	792
196.	Uszyce	56	śląd osadniczy osada	pradzieje XIV – XV w.	778
197.	Uszyce	57	śląd osadniczy śląd osadniczy	pradzieje XIV – XV w.	769/1, 770, 771
198.	Uszyce	58	osada	XIV – XV w.	773, 774
199.	Uszyce	59	śląd osadniczy śląd osadniczy	pradzieje XIV – XV w.	769/1, 770, 771
200.	Uszyce	60	osada	XIV – XV w.	457
201.	Uszyce	61	śląd osadniczy	XIV – XV w.	456
202.	Uszyce	62	osada	XIV – XV w.	457
203.	Uszyce	63	osada	XIV – XV w.	442
204.	Uszyce	64	osada	kultura łużycka, V okres epoki brązu – Halsztadt	444
205.	Uszyce	65	osada osada	XIV – XV w. XIV – XV w.	503
206.	Uszyce	66	osada	XIV – XV w.	491
207.	Uszyce	67	osada	XIV – XV w.	474
208.	Uszyce	68	osada	XIV – XV w.	527
209.	Uszyce	69	śląd osadniczy	XIV – XV w.	517
210.	Uszyce	70	osada	kult. przew, okr. wpl. rzym	531
211.	Uszyce	71	osada	XIV – XV w.	533, 534
212.	Uszyce	72	osada	XIV – XV w.	514
213.	Uszyce	73	osada osada	kultura łużycka, III okres epoki brązu XIV – XV w.	538
214.	Uszyce	74	osada	kultura łużycka, V okres epoki brązu – Halsztadt	403, 404
215.	Uszyce	75	osada	X – XI w.	635

216.	Uszyce	76	osada	kultura łużycka	632
217.	Uszyce	77	osada	XIV – XV w.	632
218.	Uszyce	78	osada ślad osadniczy	kultura łużycka, V okres epoki brązu – Halsztad XIV – XV w.	611
219.	Uszyce	79	osada	XIV – XV w.	587
220.	Uszyce	80	ślad osadniczy osada	X – XII w. XIV – XV w.	588/4
221.	Uszyce	81	osada	XIV – XV w.	611
222.	Uszyce	82	osada ślad osadniczy	kult.przewor,okr.wpł.rzym X – XII w.	611
223.	Uszyce	83	osada	XIV – XV w.	599, 601
224.	Uszyce	84	osada	XIV – XV w.	602, 603
225.	Uszyce	85	osada	XIV – XV w.	
226.	Uszyce	86	osada	XIV – XV w.	625
227.	Uszyce	87	osada	XIV – XV w.	620/10
228.	Uszyce	88	ślad osadniczy	pradzieje	620/10
229.	Uszyce	89	ślad osadniczy	pradzieje	620/10
230.	Uszyce	90	ślad osadniczy osada	pradzieje XIV – XV w.	620/10
231.	Uszyce	91	ślad osadniczy	kultura łużycka	615
232.	Uszyce	92	ślad osadniczy osada	pradzieje XIV – XV w.	620/10
233.	Uszyce	93	ślad osadniczy ślad osadniczy	kultura łużycka XIV – XV w.	620/10
234.	Uszyce	95	osada	kultura łużycka, V okres epoki brązu – Halsztadt	620/10
235.	Uszyce	94	osada	XIV – XV w.	620/10
236.	Uszyce	96	osada osada	kult.łużyc,V okr.ep.brązu kult.przewor,okr.wpł.rzym	39/1
237.	Uszyce	97	osada	póź. średniow. XIV-XV w	51
238.	Uszyce	98	osada	kult.łużyc,V okr.ep.brązu	81
239.	Uszyce	99	osada osada	kult.łużyc,V okr.ep.brązu kult.przewor,okr.wpł.rzym	346
240.	Uszyce	100	osada osada	kult.łużyc,V okr.ep.brązu kult.przewor,okr.wpł.rzym	366, 367
241.	Uszyce	101	osada ślad osadniczy	kult.przewo.,okr.wpł.rzym póź.średniow XIV – XV w	386
242.	Uszyce	102	osada osada osada	kult.łużyc,V okr.ep.brązu kult.przewor,okr.wpł.rzym okres wędrówek ludów	686
243.	Uszyce	103	osada osada ślad osadniczy	kult.przewor,okr.wpł.rzym okres wędrówek ludów póź. średniow. XIV-XV w	675, 676
244.	Uszyce	104	ślad osadniczy ślad osadniczy	kult.łużyc,V okr.ep.brązu kult.przewor.okr.wpł.rzym	663
245.	Uszyce	105	osada	póź. średniow. XIV-XV w	404, 405
246.	Więckowice	1	grodzisko? zaczysko?	? ?	322/67, 325/55 326/55
247.	Więckowice	2	punkt osadniczy	kultura łużycka	

248.	Więckowice	4	punkt osadniczy	średniowiecze	372/44
249.	Więckowice	5	punkt osadniczy śląd osadniczy punkt osadniczy punkt osadniczy	kult. łużyc. okr. wpl. rzym. kultura przeworska? pradzieje średniowiecze	330/90,332/83 334/81,336/76 338/74
236.	Więckowice	6	punkt osadniczy	średniow. + okr. nowoż.	226/113
251.	Więckowice	7	śląd osadniczy punkt osadniczy	pradzieje średniowiecze	263/112
252.	Więckowice	8	punkt osadniczy punkt osadniczy	pradzieje średniowiecze	23
253.	Więckowice	9	śląd osadniczy	paleolit schyłkowy	207/80
254.	Więckowice	10	śląd osadniczy	epoka kamienia	159/107
255.	Zdziechowice	2	śląd osadniczy cment. ciałopalne osada	epoka brązu? kultura łużycka kult.przewor,okr.wpl.rzym	503
256.	Zdziechowice	3	osada osada śląd osadniczy	kult. przewor., II-I w.p.n.e. wczesne średniowiecze XIV – XV w.	508
257.	Zdziechowice	4	śląd osadniczy śląd osadniczy osada śląd osadniczy śląd osadniczy	epoka kamienia? epoka brązu? kult.przewor,okr.wpl.rzym pradzieje XI – XII w.	894
258.	Zdziechowice	5	cmentarzysko?	kultura łużycka?	838
259.	Zdziechowice	6	śląd osadniczy? śląd osadniczy	epoka kamienia? neolit	941
260.	Zdziechowice	7	śląd osadniczy śląd osadniczy	kult.przewor,okr.wpl.rzym pradzieje	892
261.	Zdziechowice	8	śląd osadniczy osada	wczesna epoka brązu kult.przewo.,okr.wpl.rzym	854
262.	Zdziechowice	9	osada śląd osadniczy	kult. łużycka, epoka brązu kult.przewor,okr.wpl.rzym pradzieje	845, 846
263.	Zdziechowice	10	osada	kult.przewo.,okr.wpl.rzym	404
264.	Zdziechowice	11	osada	kult.przewor,okr.wpl.rzym	399, 400
265.	Zdziechowice	12	osada osada osada	kult.przewor,okr.wpl.rzym pradzieje wczesne średniowiecze	283, 284
266.	Zdziechowice	13	śląd osadniczy osada osada osada	epoka kamienia? kult. łużyc, V okr.ep.brązu kult.przewor,okr.wpl.rzym wczesne średniowiecze	3632
267.	Zdziechowice	14	śląd osadniczy osada	epoka kamienia kult.przewors.,faza B2/C1	305
268.	Zdziechowice	15	osada śląd osadniczy śląd osadniczy	wczesne średniowiecze neolit? pradzieje?	33 L/2 ALP
269.	Zdziechowice	16	osada osada	kult.przewor,okr.wpl.rzym wczesne średniowiecze	811
270.	Zdziechowice	17	osada	kultura przeworska	803

271.	Zdziechowice	18	śląd osadniczy	kultura przeworska	792, 793
272.	Zdziechowice	19	osada	XIV – XV w.	791, 792, 763
273.	Zdziechowice	20	osada	XIV w.	779,780
274.	Zdziechowice	21	osada	XIV – XV w.	752
275.	Zdziechowice	22	osada	XIV – XV w.	745
276.	Zdziechowice	23	śląd osadniczy	XIV – XV w.	847, 848
277.	Zdziechowice	24	śląd osadniczy osada śląd osadniczy śląd osadniczy	kultura łużycka pradzieje IX – X w. XIV – XV w.	852
278.	Zdziechowice	25	śląd osadniczy śląd osadniczy	pradzieje XIV – XV w.	850
279.	Zdziechowice	26	śląd osadniczy	renesans	866, 868
280.	Zdziechowice	27	śląd osadniczy	kultura przeworska?	515
281.	Zdziechowice	28	śląd osadniczy osada śląd osadniczy osada	kultura łużycka? kult.przewor,okr.wpł.rzym XI – XII w. XIV – XV w.	861
282.	Zdziechowice	29	osada śląd osadniczy	kultura przeworska XIV – XV w.	500
283.	Zdziechowice	30	osada	XIV – XV w.	398
284.	Zdziechowice	31	osada	kult. łużycka?, pradzieje	387, 388
285.	Zdziechowice	32	śląd osadniczy osada śląd osadniczy osada	neolit kultura łużycka, pradzieje XIV w. ?	381
286.	Zdziechowice	33	osada śląd osadniczy	kultura łużycka, V okres epoki brązu – Halsztadt X – XI w.	290, 291
287.	Zdziechowice	34	śląd osadniczy osada osada śląd osadniczy	kult. przewor. II-I w.p.n.e. kult.przewor,okr.wpł.rzym pradzieje XIV – XV w.	277
288.	Zdziechowice	35	śląd osadniczy	kultura łużycka, V okres epoki brązu – Halsztadt	295
289.	Zdziechowice	36	osada śląd osadniczy śląd osadniczy	kult.przewor,okr.wpł.rzym pradzieje VIII – IX w.	305
290.	Zdziechowice	37	śląd osadniczy	pradzieje	302
291.	Zdziechowice	38	śląd osadniczy	pradzieje	302
292.	Zdziechowice	39	osada osada	kult.przewor,okr.wpł.rzym XIV – XV w.	345
293.	Zdziechowice	40	cmentarzysko	kultura łużycka	33 L/2 ALP
294.	Zdziechowice	41	śląd osadniczy	kultura łużycka	
295.	Zdziechowice	42	śląd osadniczy osada	pradzieje XIV – XV w.	245
296.	Zdziechowice	43	śląd osadniczy śląd osadniczy	X – XII w. XIV – XV w.	256
297.	Zdziechowice	44	osada	kultura łużycka, V okres epoki brązu – Halsztadt	16

			śląd osadniczy	kult.przewor,okr.wpł.rzym	
298.	Zdziechowice	45	osada	kultura łużycka, V okres epoki brązu – Halsztadt	258
299.	Zdziechowice	46	śląd osadniczy	XIV – XV w.	18
300.	Zdziechowice	47	śląd osadniczy śląd osadniczy	pradzieje XIV – XV w.	20
301.	Zdziechowice	48	osada	kultura łużycka	258
302.	Zdziechowice	49	śląd osadniczy śląd osadniczy	pradzieje XIV – XV w.	82/3, 82/4
303.	Zdziechowice	50	osada	kult.przewor,okr.wpł.rzym	258
304.	Zdziechowice	51	śląd osadniczy śląd osadniczy	pradzieje XIV – XV w.	276
305.	Zdziechowice	52	osada	kultura łużycka, V okres epoki brązu – Halsztadt	276
306.	Zdziechowice	53	osada	kultura łużycka, V okres epoki brązu – Halsztadt	269
307.	Zdziechowice	54	osada	kultura łużycka, V okres epoki brązu – Halsztadt	263
308.	Zdziechowice	55	śląd osadniczy	XIV – XV w.	34
309.	Zdziechowice	56	śląd osadniczy śląd osadniczy	pradzieje XIV – XV w.	88
310.	Zdziechowice	57	osada śląd osadniczy	kult.przewor,okr.wpł.rzym XIV – XV w.	414
311.	Zdziechowice	58	śląd osadniczy śląd osadniczy	X – XII w. XIV – XV w.	423, 424
312.	Zdziechowice	59	śląd osadniczy śląd osadniczy	pradzieje XIV – XV w.	433
313.	Zdziechowice	60	osada	kultura łużycka, V okres epoki brązu – Halsztadt	450
314.	Zdziechowice	61	śląd osadniczy śląd osadniczy	pradzieje XIV – XV w.	436
315.	Zdziechowice	62	osada	XIV – XV w.	439
316.	Zdziechowice	63	osada	XIV – XV w.	449, 451
317.	Zdziechowice	64	osada	XIV – XV w.	102
318.	Zdziechowice	65	osada	XIV – XV w.	99
319.	Zdziechowice	66	osada	XIV – XV w.	78
320.	Zdziechowice	67	osada	XIV – XV w.	71, 72
321.	Zdziechowice	68	śląd osadniczy	XIV – XV w.	221
322.	Zdziechowice	69	osada	XIV – XV w.	222, 223
323.	Zdziechowice	70	śląd osadniczy śląd osadniczy	kultura łużycka? XIV – XV w.	113
324.	Zdziechowice	71	śląd osadniczy śląd osadniczy	kultura łużycka XIV – XV w.	203/6
325.	Zdziechowice	72	osada	XIV – XV w.	197, 202/1
326.	Zdziechowice	73	osada	XIV – XV w.	187
327.	Zdziechowice	74	osada	XIV – XV w.	221
328.	Zdziechowice	75	osada	XIV – XV w.	222, 223
329.	Zdziechowice	76	śląd osadniczy osada	pradzieje XIV – XV w.	228
330.	Zdziechowice	77	osada	XIV – XV w.	237

331.	Zdziechowice	78	osada	XIV – XV w.	237
332.	Zdziechowice	79	osada	XIV – XV w.	228
333.	Zdziechowice	80	śląd osadniczy	XIV – XV w.	682
334.	Zdziechowice	81	osada	XIV – XV w.	581, 582
335.	Zdziechowice	82	osada	XIV – XV w.	593, 594
336.	Zdziechowice	83	osada	XIV – XV w.	598, 600
337.	Zdziechowice	84	osada	XIV – XV w.	604

5.6.4. Zabytki ruchome

Aktualnie obowiązujące przepisy nie zezwalają na działania w zakresie konserwacji i renowacji zabytków sztuki i rzemiosła artystycznego, instrumentów muzycznych oraz drobnych zabytków techniki, łącznie zwanymi zabytkami ruchomymi bez wiedzy i zgody właściwego terytorialnie Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków. W odniesieniu do Gminy Gorzów Śląski właściwymi są: Wojewódzki Konserwator Zabytków w Opolu.

Samorzady terytorialne, zgodnie z przepisami mają więc jedynie obowiązek prowadzenia działań zabezpieczających zabytki ruchome przed zniszczeniem lub dewastacją, wobec tych obiektów, które stanowią ich własność bądź znajdują się w ich użytkowaniu. Dodatkowo, gminne „Plany ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego lub innych zagrożeń” powinny obejmować wszystkie zabytki ruchome wpisane do Rejestru Zabytków, także te, które nie stanowią własności lub nie są w użytkowaniu Gminy.

Gminny Plan Ochrony Zabytków na Wypadek Konfliktu Zbrojnego i Sytuacji Kryzysowych został dla Gminy Gorzów Śląski, opracowany w 2005 roku i zatwierdzony przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu oraz Szefa Obrony Cywilnej Powiatu Oleskiego w Opolu, mający od tego czasu moc obowiązującą.

A. Zabytki ruchome stanowiące własność lub użytkowane przez Gminę

Pod opieką samorządu gminnego nie znajdują się żadne zabytki ruchome.

B. Zabytki ruchome nie stanowiące własności Gminy

W obrębie Gminy Gorzów znajdują się zabytki ruchome stanowiące wyposażenie czterech kościołów, z których trzy są wpisane do Rejestru Zabytków Ruchomych wojew. opolskiego:

1. JAMY – wyposażenie kościoła parafialnego rzymsko-katolickiego p.w. św. Mikołaja, wpisane do Rejestru Zabytków Ruchomych pod poz. Ks. B. t.II-155/1-15/09.
2. KOZŁOWICE - wyposażenie kościoła parafialnego rzymsko-katolickiego p.w. Jana Chrzciciela, wpisane do Rejestru Zabytków Ruchomych pod poz. Ks. B. t.II-528/1-21/71, t.II-148/08.
3. USZYCE – wyposażenie kościoła parafialnego rzymsko-katolickiego p.w. Wniebowzięcia NMP wpisane do Rejestru Zabytków Ruchomych pod poz. Ks. B-81/1-17/95, B-t.II-83/1-17/06.
4. GOŁA – wyposażenie kościoła filialnego rzymsko-katolickiego p.w. Mikołaja i Matki Boskiej Częstochowskiej wpisane do ewidencji zabytków ruchomych.

Wszystkie wymienione powyżej zabytki ruchome, stanowią własność kościelną i pozostają w użytkowaniu parafii Kozłowice, Uszyce i Zdziechowice.

5.6.5. Zabytki techniki

Zgodnie z zaleceniami Rozporządzenia Ministra Kultury i Sztuki z dnia 26.05.2011r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków (Dz. U. z 2011r. Nr 113, poz. 661) dla zabytków techniki wykonano karty adresowe i włączono je do Gminnej Ewidencji Zabytków. W obrębie Gminy Gorzów znajduje się obecnie 5 obiektów, stanowiących nieruchome zabytki techniki. Są to:

1. JASTRZYGOWICE – młyn wodny, nr 48
2. JASTRZYGOWICE – młyn wodny, nr 49
3. KRZYŻANOWICE – kuźnia, koło nr 19
4. KRZYŻANOWICE – kuźnia dworska, koło nr 20
5. ZDZIECHOWICE – gorzelnia, nr 93.

Z 5 obiektów techniki 2 stanowią młyny wodne znajdujące się nad Prosną, we wsi Jastrzygowice, obecnie są nieczynne i znajdujące się w rękach prywatnych. Nieczynna jest też gorzelnia w Zdziechowicach i obie kuźnie w Krzyżanowicach, które są również własnością prywatną.

5.6.6. Zabytkowe układy zieleni kształtowanej

Tereny te najczęściej stanowią integralną część jednego z obszarów chronionych strefą „A”, „B” lub „K” choć niekiedy występują samotnie.

Teren zabytkowych założeń zieleni należy zachować w granicach historycznych. Nie należy dzielić tych terenów na działki użytkowe, a w miarę możliwości zachować własność całości lub dążyć do scalania gruntów przez jednego właściciela.

Na obszarach chronionych założeń zieleni wprowadza się zakaz prowadzenia jakichkolwiek inwestycji bez uzgodnienia z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków i Wojewódzkim Konserwatorem Przyrody.

Wszelkie prace porządkowe i renowacyjne należy prowadzić w uzgodnieniu z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Gdy nie przewiduje się prac renowacyjnych należy pozostawić zbiorowisko naturalnej sukcesji przyrodniczej. W miarę możliwości należy zachować dawne funkcje poszczególnych części zespołów pałacowych, folwarki jako tereny gospodarcze, polany parkowe jako łąki krajobrazowe (bez wprowadzania nasadzeń), tereny zadrzewione jako naturalne masywy zieleni. Prace melioracyjne powinny być projektowane i prowadzone w ten sposób, aby nie niszczyć naturalnych zadrzewień, zwłaszcza tych rosnących nad brzegami cieków wodnych. Prace melioracyjne winny dążyć do odtworzenia dawnego systemu wodnego.

Aleje i szpalery należy konserwować odtwarzając i uzupełniając ubytki tymi samymi gatunkami drzew. Są to bowiem naturalne pasy ochronne, których kontynuację powinno się przewidzieć w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego i planach zadrzewień. Zalecane jest stosowanie do obsadzeń gatunków drzew trwałych i długowiecznych.

Postuluje się połączenie poszczególnych założeń zielonymi pasami zadrzewień zlokalizowanymi wzdłuż cieków wodnych, alej, grup zadrzewień śródpolnych tworząc ciągi ekologiczne.

Na terenie Gminy Gorzów znajduje się 16 następujących, zabytkowych układów zieleni kształtowanej, ujętych w Ewidencji, z których 2 są wpisane do Rejestru Zabytków:

1. BUDZÓW - cmentarz ewangelicko-augsburski
2. BUDZÓW - park w zespole dworskim
2. GOŁA - cmentarz rzymsko-katolicki
3. GOŁA - cmentarz ewangelicko-augsburski
4. JAMY - park krajobrazowy (wpisany do Rejestru Zabytków)

5. JAMY - cmentarz rzymsko-katolicki
6. JAMY- PIASECZNA - aleja śródpolna
7. KOZŁOWICE - cmentarz rzymsko-katolicki
8. KRZYŻANOWICE - park w zespole dworskim
9. KRZYŻANOWICE - cmentarz ewangelicko-augsburski
10. SKROŃSKO - cmentarz rzymsko-katolicki
11. USZYCE - park krajobrazowy (wpisany do Rejestru Zabytków)
12. USZYCE - cmentarz rzymsko-katolicki
13. ZDZIECHOWICE - cmentarz rzymsko-katolicki
14. ZDZIECHOWICE – stary cmentarz rzymsko-katolicki
15. GORZÓW ŚLĄSKI - park dworski
16. GORZÓW ŚLĄSKI - cmentarz komunalny.

Wśród nich jest 10 cmentarzy, które stanowią własność kościelną i pozostają w użytkowaniu parafii Gorzów Śląski, Kozłowice, Kościeliska (Skróńsko), Uszyce i Zdziechowice. Natomiast z 5 parków usytuowanych w zespołach dworskich i pałacowych w Budzowie, Jamach, Krzyżanowicach, Uszycach i Gorzowie Śląskim aż 3 wraz z dawnymi dworami, aktualnie znajdują się w rękach prywatnych, 1 jest w rękach kościelnych (Uszyce) a 1 pozostaje własnością gminy – Gorzów Śląski. Wśród założeń zieleni znajduje się również jedyna zachowana aleja śródpolna (Jamy).

5.6.7. Strefy ochrony konserwatorskiej

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Gorzów Śląski powinno określić maksymalny zasięg przestrzenny oraz ogólne zasady i sposób zagospodarowania następujących stref:

- A – ścisłej ochrony konserwatorskiej
- B – pośredniej ochrony konserwatorskiej
- K – ochrony krajobrazu kulturowego.

Strefy te winny być uwzględnione w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

5.6.7.1. Strefa A – ścisłej ochrony konserwatorskiej

Obejmuje obszar, na którym elementy dawnego układu przestrzennego zachowały się w stanie nienaruszonym lub jedynie nieznacznie zniekształconym. Jest to obszar uznany za szczególnie ważny jako materialne świadectwo historyczne.

W strefie tej zakłada się pierwszeństwo wymagań konserwatorskich nad wszelką prowadzoną współcześnie działalnością inwestycyjną, gospodarczą i usługową. Zakres ochrony konserwatorskiej wymaga zachowania bryły obiektów i dachów co do kształtu i materiału, podziałów elewacji, stolarki okiennej i drzwiowej, architektonicznego wystroju.

Szczegółowe standardy zabudowy i zagospodarowania terenu należy określić na etapie sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Standardy te powinny uwzględniać następujące cele:

- zachowanie historycznego układu przestrzennego tj. rozplanowania dróg, ulic, placów, linii zabudowy, kompozycji wnętrz urbanistycznych i kompozycji zieleni
- konserwacja zachowanych głównych elementów układu przestrzennego, szczególnie: posadzki (nawierzchnie, cieki i zbiorniki wodne, sposób użytkowania gruntów), ścian (zabudowa, zieleń) oraz dążenie do usunięcia elementów uznanych za zniekształcające założenia historyczne i odtworzenia elementów zniszczonych w oparciu o szczegółowe warunki określane każdorazowo przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków,

- dostosowanie nowej i modernizowanej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej, w zakresie sytuacji, skali, bryły, geometrii dachów, podziałów elewacji architektonicznych, proporcji powierzchni murów,
- usunięcie lub przebudowa obiektów dysharmonizujących,
- dostosowanie współczesnych funkcji do wartości zabytkowego zespołu oraz jego poszczególnych obiektów, nawiązanie do ich programu historycznego i eliminacji uciążliwych funkcji.

W obrębie strefy „A” wszelka działalność budowlana dotycząca obiektów wpisanych do rejestru zabytków lub na mocy miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego oraz podziały nieruchomości naruszające i zmieniające zabytkowy układ urbanistyczny wymagają pozwolenia Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

W strefie „A” ochronie podlegają wszelkie znaleziska archeologiczne. Ustala się wymóg uzyskania pozwolenia Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na podjęcie prac ziemnych, prowadzonych w obrębie stanowisk archeologicznych. W wypadku podejmowania inwestycji budowlanych inwestor musi przeprowadzić uzgodnienia projektu inwestycyjnego oraz zapewnić nadzór archeologiczny nad pracami ziemnymi lub badaniami ratowniczymi.

W obrębie Gminy Gorzów Śląski - strefa „A” obejmuje :

Wszystkie obiekty wpisane do Rejestru Zabytków czyli 14 obiektów architektury i budownictwa, 2 zabytkowe założenia zieleni oraz 1 stanowisko archeologiczne znajdujące się we wsiach:

- 14 obiektów architektury znajdujące się w mieście Gorzów Śląski (5) oraz we wsiach Jamy (3), Uszyce (2), Budzów, Goła, Kozłowice, Skrońsko (po 1)
- 2 zabytkowe założenia zieleni znajdujące się we wsiach Jamy i Uszyce
- 1 stanowisko archeologiczne wpisane do Rejestru Zabytków Archeologicznych znajdujące się we wsi Pawłowice.

5.6.7.2. Strefa B – pośredniej ochrony konserwatorskiej

Obejmuje obszary, w których elementy dawnego układu zachowały się w stosunkowo dobrym stanie. Zakres ochrony konserwatorskiej wymaga zachowania bryły obiektów i dachów, co do kształtu i materiału, podziałów elewacji, stolarki okiennej i drzwiowej oraz wystroju architektonicznego, w odniesieniu do obiektów objętych ochroną konserwatorską.

Szczegółowe standardy zabudowy i zagospodarowania terenu należy określać na etapie sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Powinny one uwzględniać następujące cele:

- dążenie do zachowania zasadniczych elementów historycznego rozplanowania, przede wszystkim układu dróg i rodzaju ich pokrycia oraz podziału działek i sposobu ich zagospodarowania,
- restauracja i modernizacja techniczna obiektów o wartościach kulturowych,
- dostosowanie nowej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej w zakresie skali i formy bryły zabudowy, przy założeniu harmonijnego współistnienia elementów kompozycji historycznej i współczesnej.

W strefie tej należy prowadzić działalność inwestycyjną uwzględniając istniejące już związki przestrzenne i planistyczne. Wszelkie prace ziemne prowadzone w obrębie stanowisk archeologicznych powinny być prowadzone po uzgodnieniu z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

W obrębie Gminy Gorzów Śląski strefy „B” obejmują:

- dla miasta Gorzów Śląski - obszar zwartej zabudowy miejskiej obejmującej urbanistyczny miasta oparty na niepełnej owalnicy, usytuowanej w kierunku wschód – zachód, zawarty w zabudowie obrzeżnej ulic przyrynkowych, oprócz Rynku, oba kościoły i wyloty drożne na północy, południu i zachodzie,
- dla wsi Uszyce – zespół dworsko – folwarczny główny (Annenhof) obejmujący obszar dawnego dworu, folwarku z zabudowaniami folwarcznymi i domem rządcy oraz zespołem domów robotników folwarcznych (dwojaki, czworaki),
- dla wsi Budzów, Jamy, Jastrzygowice, Kozłowice, Krzyżanowice, Nowa Wieś, Pawłowice, Skrońsko, Zdziechowice – zespoły dworsko-parkowe z zabudowaniami folwarcznymi oraz innymi obiektami zabytkowymi poza tymi zespołami,
- dla pozostałych miejscowości gminy Gorzów Śląski wszystkie obiekty zabytkowe znajdujące się w ewidencji.

5.6.7.3. Strefa W i OW – ochrony archeologicznej

Wszelkie prace ziemne w obrębie wszystkich stanowisk archeologicznych muszą być poprzedzone ratowniczymi badaniami archeologicznymi prowadzonymi przez archeologów na koszt inwestora. O terminie rozpoczęcia prac ziemnych i wyborze wykonawcy ratowniczych badań archeologicznych należy powiadomić Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Na inwestorze i wykonawcy ciąży obowiązek każdorazowego powiadamiania Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o wszelkich nowych znaleziskach archeologicznych, zgodnie z art. 32 ust 1 oraz art. 33 ust 1 ustawy z dnia 23.07.2003r.

W przypadku nowych odkryć archeologicznych niezbędne jest przeprowadzenie badań ratowniczych archeologicznych celem zabezpieczenia i udokumentowania znalezisk.

Stanowiska naziemne - takie jak grodziska czy kurhany – czyli trwałe elementy krajobrazowe, nie mogą być zabudowane, przeobrażane, niwelowane, a wszelkie roboty ziemne w ich obrębie są dopuszczalne wyłącznie za zgodą Ministra Kultury.

Stanowiska płaskie – zlokalizowane pod powierzchnią – mogą być objęte różnorodnymi pracami.

Użytkowanie rolnicze gruntu zawierającego relikty kulturowe, nawet jeśli na powierzchni terenu i w warstwie ornej występują zabytki ruchome, może być prowadzone bez przeszkód, z wyłączeniem głębokiej orki.

Dla ochrony zabytków archeologicznych wytyczne wyróżniają 2 następujące strefy:

- strefa „W” – ochrony archeologicznej
- strefa „OW” – obserwacji archeologicznej.

Strefa „W” – ochrony archeologicznej.

Jest to obszar występowania zwartych nawarstwień lub nagromadzeń pozostałości kulturowych pradziejowych i historycznych. Wszelkie roboty ziemne w strefie „W” muszą być prowadzone wyłącznie za zezwoleniem Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, zgodnie z warunkami tegoż zezwolenia, a w wypadku stanowisk naziemnych za zgodą Ministra Kultury.

W obrębie Gminy Gorzów Śląski strefa „W” obejmuje:

- Stanowisko archeologiczne wpisane do Rejestru Zabytków: Zabytków tj. stanowisko nr 20 we wsi Pawłowice. Stanowisko to zlokalizowane jest na mapie topograficznej w skali 1:10.000, stanowiącej załącznik do Studium.
- Wszystkie pozostałe stanowiska archeologiczne tj. 337, zostały zlokalizowane na mapie topograficznej w skali 1:10000, stanowiącej załącznik do Studium

Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego wynikające ze stanu i funkcjonowania środowiska kulturalnego.

Strefa OW – obserwacji archeologicznej

Są to tereny w pobliżu stanowisk archeologicznych, w miejscach o dużym prawdopodobieństwie występowania nowych znalezisk, które stanowią strefę przypuszczalnego występowania znalezisk archeologicznych. W jej obrębie wszelkie prace ziemne i wykopy budowlane winny być prowadzone pod nadzorem archeologicznym, po uprzednim uzyskaniu zgody od Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Opolu.

Wszelkie inwestycje planowane na obszarach objętych strefą „OW” powinny być uzgodnione z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Opolu.

W obrębie Gminy Gorzów strefa „OW” pokrywa się ze strefą „W”.

Ponadto dla wsi Uszyce i Zdziechowice zwarty obszar obserwacji archeologicznej oznaczony na mapie „Lokalizacja obiektów zabytkowych i strefy ochrony konserwatorskiej”.

5.6.7.4. Strefa K – ochrony krajobrazu kulturowego

Obejmuje tereny krajobrazu integralnie związanego z zespołem zabytkowym, znajdujące się w jego otoczeniu lub obszary o ukształtowanym, w wyniku działalności ludzkiej, wyglądzie. Szczegółowe standardy zabudowy i zagospodarowania terenu należy określić na etapie sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Standardy te powinny uwzględniać następujące cele:

- restaurację zabytkowych elementów krajobrazu urządzonego, ewentualnie z częściowym ich odtworzeniem,
- ochronę krajobrazu naturalnego związanego przestrzennie z historycznym założeniem,
- ochronę form i sposób użytkowania takich terenów jak: rozłogi pól, układy dróg, miedz, zadrzewień śródpolnych, alej, szpalerów, grobli, stawów, przebiegi cieków wodnych, z zaleceniem utrzymania wykształconego sposobu parcelacji gruntów i form użytkowania,
- zaleca się, aby nową zabudowę poddać szczegółowym rygorom odnośnie gabarytów i sposobu kształtowania bryły, ustalić za dopuszczalne co najwyżej dwie kondygnacje z dachami o stromych połaciach, krytych dachówką ceramiczną, ewentualnie z użytkowym poddaszem skrytym w dachu.

Jest to strefa ochrony wszelkich elementów krajobrazotwórczych (drogi, zespoły zieleni np. lasy, ciek wodne i inne), wobec których jakiegokolwiek ingerencje winny być uzgadniane z Opolskim Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków.

W strefie K w obrębie gminy Gorzów Śląski można wyróżnić dwie następujące formy ochrony przyrody:

- użytki ekologiczne
- pomniki przyrody ożywionej.

Użytki ekologiczne

Na terenie gminy, w dolinie Proсны znajduje się zespół 17 użytków ekologicznych. Są to obszary bagienne, częściowo na glebach torfowych, z licznymi kępami drzew i krzewów oraz pozostałością starorzeczy, powołane do ochrony pozostałości ekosystemów. Zostały uznane za chronione rozporządzeniem wojewody częstochowskiego nr 33/96 z dnia 23.12.1966 r. (Dz. U. nr 2 z dnia 20.01.1997 r.).

Pomniki przyrody

Na obszarze gminy Gorzów znajdują się 4 pomniki przyrody ożywionej - drzewa pomnikowe - chronione rozporządzeniem wojewody częstochowskiego nr 23/94 z dnia 30.12.1994 r. (Dz. U. Nr 2 z dnia 9.01.1995 r.). Są to:

- sosna pospolita (nr rej. woj. 7/29) – oddział 86 c leśnictwa Tęczynów
- platan klonolistny (nr rej. woj. 7/30) – park dworski Uszyce
- kłokoczka południowa (nr rej. woj. 7/247) – Gorzów Śląski, ul. Krótka
- dąb szypułkowy (nr rej. woj. 7/248) – przy drodze między Pawłowicami a Kozłowicami.

W 2014 i w 2016 r. na mocy uchwał Rady Miejskiej w Gorzowie Śląskim ustanowiono 7 kolejnych, następujących pomników przyrody:

- dąb szypułkowy – Gorzów, ul. Golska (uchwała nr XXXIX/290/2014)
- 2 dęby szypułkowe – Gorzów, ul. Zielona - cmentarz komunalny (uchwała nr XX/139/2016)
- grusza pospolita – Gorzów Śląski, ul. Krótka (uchwała nr XX/139/2016)
- dąb szypułkowy – Jamy (uchwała nr XX/139/2016)
- 2 dęby szypułkowe – Budzów, cmentarz ewangelicki (uchwała nr XX/139/2016).

Ponadto Ekologiczny System Obszarów Chronionych uzupełniają zabytkowe układy zieleni kształtowanej, na które składają się:

- parki dworskie w Budzowie, Jamach, Krzyżanowicach, Uszycach, Zdziechowicach i w mieście Gorzów Śląski
- cmentarze parafialne rzymsko-katolickie i ewangelickie w Budzowie, Gołej, Jamach, Kozłowicach, Krzyżanowicach, Skrońsku, Uszycach i Zdziechowicach
- zachowane drogi historyczne, obecnie częściowo polne i leśne
- ciągi drzew przydrożnych i zadrzewienia śródpolne – aleja śródpolna w Jamach-Piasecznej.

5.7. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy

Najcenniejszymi zabytkami w gminie Gorzów są niewątpliwie najstarsze drewniane kościoły, czyli przede wszystkim drewniany kościół parafialny, p.w. Wniebowzięcia N.M.P. w Uszycach (z 1517 r.) oraz kościół parafialny p.w. św. Jana Chrzciciela w Kozłowicach (2 połowa XVII w.), kościół filialny p.w. św. Mateusza w Gołej (XVII/XVIII w.) i kościół parafialny p.w. św. Małgorzaty w Jamach (1792 r.) wszystkie wraz z wyposażeniem wnętrza. Ponadto należy tu również zespół pałacowo – parkowy w Uszycach (XVIII w.) i w Jamach (XIX w.). Wszystkie te obiekty są wpisane do Rejestru Zabytków woj. opolskiego.

6. Analiza szans i zagrożeń dziedzictwa kulturowego.

Szansą dla Opolszczyzny jest regionalny zasób zabytkowy, występowanie obiektów zabytkowych na terenie całego województwa. Atutami są pomniki historii oraz zespoły rezydencjonalne i zamki o znaczeniu ponadregionalnym, sakralna architektura drewniana i zespoły średniowiecznych kościołów z polichromiami. Samorządy wykorzystują zasoby zabytkowe i przyrodnicze do popularyzacji i promocji gmin. W ostatnich latach wiele zabytkowych obiektów, będących własnością samorządów poddano konserwacji i adaptacji poszerzając o nowe kulturowe i turystyczne oferty.

Wzrosło też społeczne zainteresowanie lokalną historią i zabytkami. Społeczności lokalne szukają wyróżników swych miejscowości (często z dziedzictwa kulturowego) aby kreować nowe produkty turystyczne. Wzrosło też zainteresowanie dziedzictwem niematerialnym m. in. dziedzictwem kulinarnym regionu.

Jednocześnie podstawowe problemy związane ze skuteczną opieką nad zabytkami to niewystarczające fundusze, słaba edukacja w obszarze regionalnego dziedzictwa, brak wiedzy i skutecznych narzędzi. Z jednej strony jest to wynikiem słabego zaangażowania gmin w finansowanie opieki nad zabytkami, problemy prywatnych właścicieli zabytków, którzy mają mniejsze szanse na pozyskanie dotacji (a z dotacji unijnych są w zasadzie wykluczeni).

Równocześnie część właścicieli zabytków ma niski poziom wiedzy o opiece nad zabytkami, podobnie jak część samorządów. Także szeroko rozumiana edukacja, o znaczeniu dziedzictwa kulturowego, jest niewystarczająca. Wynika ona z jednej strony z braku ciekawych i szeroko popularyzowanych programów nauczania, z drugiej strony ze szczupłych kadr badaczy dziedzictwa kulturowego Opolszczyzny oraz braku organizacji pozarządowych i społeczników zajmujących się tą problematyką na poziomie regionalnym. Brak też kompleksowego systemu ochrony dziedzictwa niematerialnego.

Niepokojące jest minimalistyczne zaangażowanie samorządów w ochronę krajobrazu regionu, dbałość o utrzymanie zabudowy z zachowaniem tradycyjnych form i materiałów oraz szybki proces utraty zabytków techniki i zabudowy folwarcznej. Ponadto problemem jest niewielkie wykorzystanie nowoczesnych narzędzi ochrony zabytków oraz utrwalania i udostępniania wiedzy o nich.

6.1. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy

Struktura funkcjonalno - przestrzenna gminy Gorzów Śląski kształtowała się przez wiele wieków i miała na nią wpływ uwarunkowania o różnej genezie. Do najważniejszych czynników należą: uwarunkowania historyczne, uwarunkowania przyrodnicze (w tym pokrycie terenu – lasy, ukształtowanie terenu) oraz trwałe elementy zagospodarowania, takie jak: rzeki, drogi, zamknięte tereny wojskowe, które stanowią bariery przestrzenne. W Gminie Gorzów bariery takie stanowią drogi krajowe nr 42 i 45 oraz rzeka Proсна.

Gminę miejsko - wiejską Gorzów Śląski tworzy miasto Gorzów oraz 14 następujących sołectw: Budzów, Dębina, Goła, Jamy, Jastrzygowice, Kozłowice, Kobyla Góra, Krzyżanowice, Nowa Wieś, Pakoszów, Pawłowice, Skrońsko, Uszyce, Zdziechowice. Ze względu na charakter zabudowy w gminie Gorzów (poza miastem) występują 2 typy krajobrazu:

- wiejski z zabudową zwartą (Budzów, Jastrzygowice, Kozłowice, Krzyżanowice, Pawłowice, Uszyce, Zdziechowice),
- wiejski z zabudową rozproszoną (pozostałe wsie).

Najczęściej występującym układem przestrzennym we wsiach gminy Gorzów jest przydrożnica o charakterze zwartym lub rozproszonym (Budzów, Kozłowice, Pawłowice, Skrońsko, Zdziechowice). Pozostałe wsie mają układ ulicówki (Dębina, Jamy, Jastrzygowice, Krzyżanowice, Kobyla Góra, Pakoszów).

W większości wsi wymienione układy są naruszone w niewielkim stopniu. Nowa zabudowa (mieszaniowa i usługowa) występuje głównie w mieście Gorzów oraz większych wsiach (Kozłowice, Pawłowice, Uszyce, Zdziechowice) Zmiana charakteru zabudowy następuje w wyniku przebudowy, wymiany i uzupełnień z pominięciem cech tradycyjnych i regionalnych. Stopień występowania tych zjawisk jest proporcjonalny do natężenia ruchu budowlanego: wyższy w większych wsiach, niewielki w mniejszych wsiach.

Ogólnie układy przestrzenne wsi w gminie Gorzów nie reprezentują wybitnych wartości historycznych, kompozycyjnych i krajobrazowych i nie wymagają ochrony prawnej.

Natomiast ochronie podlega układ urbanistyczny miasta Gorzów Śląski, który częściowo zachował średniowieczny układ.

Oparty jest na niepełnej owalnicy, usytuowanej wzdłużnie w kierunku wschód – zachód, zdeformowanej skrzyżowaniem drogi północ – południe, przechodzącej w 2/3 owalnicy, prostopadle do osi kompozycji. Od strony wschodniej Rynku. Układ ulic

uksztalował prostokątny blok z wewnętrznym podziałem uliczką gospodarczą. Od strony zachodniej Rynek zamyka blok wpisany w owalnicę. Na zewnątrz owalnicy, od strony północnej i południowej, znajdują się wzdłużne bloki zabudowy obrzeżnej. Kościół parafialny rzymsko – katolicki został usytuowany na zewnątrz układu, poza północnym blokiem zabudowy obrzeżnej.

Ochronie konserwatorskiej podlega zespół urbanistyczny w granicach zewnętrznych działek bloków obrzeżnych, jak również wyloty drożne na północy, południu i zachodzie.

6. 2. Uwarunkowania przyrodnicze

Gmina Gorzów Śląski charakteryzuje się dużą harmonią krajobrazu, mimo zachwianych mechanizmów ochrony i równowagi biologicznej. Najbardziej przekształcone obszary występują w okolicy Gorzowa Śląskiego, Kozłowic i Zdziechowic. Jednak znaczna ilość naturalnych elementów wzmacniających ekosystemy polne, wpływa pozytywnie na harmonię krajobrazu i hamuje procesy degradujące.

System przyrodniczy gminy Gorzów tworzony jest przez przestrzenny układ form przyrodniczych, na który składają się:

- niewielkie i rozproszone kompleksy leśne w środkowej, północnej i południowej części gminy pełniące rolę lokalnych węzłów ekologicznych i oddziałujące na bezpośrednio przyległe obszary
- korytarze ekologiczne - elementy tranzytowe, składające się z mało zniekształconych, stanowiących połączenie rozproszonych kompleksów leśnych i zieleni śródpolnej, sprzyjający migracji flory i fauny.

Analiza przestrzenna układu ekologicznego gminy Gorzów wskazuje na istnienie korytarzy ekologicznych, których główną funkcją jest zapewnienie ciągłości przestrzennej dla sąsiednich ekosystemów. Korytarze ekologiczne, sprzyjające utrzymaniu równowagi w przyrodzie, powinny być chronione przed nadmierną urbanizacją i wykorzystaniem gospodarczym.

Obszar chronionego krajobrazu

Obszary chronionego krajobrazu powołuje się w celu zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów o różnych typach środowiska. Głównym powodem ich powoływania jest:

- pełnienie funkcji korytarza ekologicznego,
- stanowienie obszarów predestynowanych do rozwoju turystyki i wypoczynku.

Działalność gospodarcza na takim obszarze nie ulega poważniejszym ograniczeniom, lecz powinna być prowadzona w sposób nie naruszający stanu względnej równowagi ekologicznej. Reżim prawny obszaru chronionego krajobrazu powinien z jednej strony zapewnić ochronę przed uciążliwościami przemysłowymi, a z drugiej – wykorzystać te tereny dla celów ekoturystyki i produkcji zdrowej żywności.

W myśl postanowień ustawy o ochronie przyrody obszar chronionego krajobrazu to obiekt pełniący poza funkcją przyrodniczo - krajobrazową funkcję turystyczno-rekreacyjną.

6.3. Uwarunkowania historyczne

Z chronologii rozwoju osadnictwa na terenie gminy wynika, iż najstarsze osadnictwo powstało już w średniowieczu – miasto Gorzów oraz wsie Skrońsko, Jastrzygowice, Budzów, najmłodsze – wsie kolonialne – na początku XX w. (Kolonia Budzów, Więckowice Nowe).

Ogólnie, układy przestrzenne wsi w gminie Gorzów (poza miastem), nie reprezentują wybitnych wartości historycznych, kompozycyjnych, krajobrazowych i nie wymagają szczególnej ochrony prawnej.

Ponadto na podstawie ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ochronie podlegają:

- 14 obiektów architektury i budownictwa, wpisanych do rejestru zabytków, wg wykazu zamieszczonego w rozdz. 5.3. „Zabytki objęte prawnymi formami ochrony”,
- 104 - obiekty zabytkowe wpisane do Gminnej Ewidencji Zabytków wg wykazu, w rozdz. 5. 4. „Zabytki w Gminnej Ewidencji Zabytków.”,
- 337 stanowisk archeologicznych wg. wykazu w rozdz. 5.4.3. „Zabytki archeologiczne”,
- 16 zabytkowych układów zieleni kształtowanej, wg. wykazu w rozdz. 5.4.6. „Zabytkowe układy zieleni kształtowanej”
- 2 strefy ochrony krajobrazu kulturowego „K” wg. wykazu w rozdz. 5.4.7 „Strefy ochrony konserwatorskiej”.

7. Założenia programowe – misja, cele, priorytety i kierunki działań.

Misja

Akceptacja i odpowiedzialność za dziedzictwo kulturowe, które prowadzi do skutecznej ochrony i opieki nad zabytkami regionu oraz wyznacza kierunki rozwoju Opolszczyzny.

Wizja opieki w 2022 roku

Opolszczyzna jest regionem przenikających się kultur działających na rzecz wspólnego dobra jakim jest dziedzictwo kulturowe. Jego mieszkańcy są świadomi wartości i znaczenia dziedzictwa kulturowego, budującego tożsamość regionu oraz inspirującego i aktywizującego do działania na rzecz województwa i lokalnych społeczności. Dzięki akceptacji dziedzictwa, współpracy i przyjętym rozwiązaniom systemowym, ukierunkowanym na rzecz zadbanego zasobu materialnego, przyrodniczego i trosce o dziedzictwo niematerialne, region wzmacnia swój potencjał społeczny, turystyczny i rozwojowy.

7.1. Kierunki działań proponowane w ramach realizacji przyjętych priorytetów

Cel strategiczny I: Skuteczna ochrona i opieka nad regionalnym dziedzictwem kulturowym.

Przyjęta w **Programie** wizja Opolszczyzny jako regionu przenikających się kultur, działających na rzecz dziedzictwa kulturowego, wymaga spójnych i konsekwentnych działań. Tylko wspólne i aktywne uczestnictwo w kulturze oraz pamięci o skomplikowanej historii Opolszczyzny, pozwoli na podejmowanie skutecznych działań umożliwiających zachowanie wyjątkowych cech i zasobów krajobrazu kulturowego regionu.

Ten cel strategiczny wiąże się z potrzebą utrzymania i poprawy stanu zachowania dziedzictwa kulturowego. Zadania koncentrują się zatem na zabytkach uznawanych za charakterystyczne dla regionu i szczególnie zagrożone. Konieczne jest również monitorowanie zasobów oraz ich badania i dokumentowanie. Konieczne jest też podporządkowanie działań inwestycyjnych wartościom historycznych terenów zurbanizowanych i przyrodniczych, harmonizowania zabudowy i porządkowania zabytkowych struktur. Konieczne jest też nowoczesne i profesjonalne zarządzanie zasobami dziedzictwa kulturowego.

Priorytet I: Utrzymanie i poprawa stanu zachowania regionalnego dziedzictwa kulturowego.

1. Zachowanie obiektów i zespołów zabytkowych i ich otoczenia w dobrym, stanie technicznym i estetycznym,
2. Systemowe działania na rzecz zabytków stanowiących wyróżnik regionu oraz obiektów zagrożonych,
3. Działania na rzecz utrzymania tradycyjnej zabudowy oraz stosowania tradycyjnych materiałów form architektonicznych.

Priorytet II: Badanie, dokumentowanie i monitorowanie zasobów regionalnego dziedzictwa kulturowego.

1. Weryfikacja i uzupełnienie rejestru Zabytków oraz wojewódzkiej ewidencji zabytków,
2. Zwiększanie roli środowisk naukowych w działaniach związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego,
3. Monitorowanie stanu zachowania zabytków ruchomych województwa opolskiego,
4. Opracowanie listy dóbr kultury współczesnej Opolszczyzny.

Priorytet III: Ochrona krajobrazu regionu uwzględniającego wartości kulturowe i przyrodnicze.

1. Wdrażanie narzędzi dedykowanych ochronie krajobrazu kulturowego,
2. Realizacja świadomej ochrony krajobrazu kulturowego,
3. Integracja działań ochrony krajobrazu w obszarze dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego

Priorytet IV: Profesjonalna i nowoczesna ochrona i zarządzanie zasobami dziedzictwa kulturowego

1. Zwiększanie aktywności samorządów w obszarze dziedzictwa kulturowego,
2. Rozwój opieki instytucjonalnej nad dziedzictwem kulturowym
3. Wdrażanie nowoczesnych narzędzi ochrony zabytków.

Cel strategiczny II: Zasoby dziedzictwa kulturowego jako źródło tożsamości i wyznaczania kierunków rozwoju województwa opolskiego.

Znaczenie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego w rozwoju przestrzennym i społeczno-gospodarczym regionu jest czytelne głównie dla specjalistów, natomiast dla właścicieli zabytków i lokalnych społeczności jest zróżnicowane i raczej niewielkie. Dlatego uspołecznienie dbałości o zasób materialny i przyrodniczy oraz dziedzictwo niematerialne jest tu bardzo ważne, gdyż tylko przez osobiste doświadczenia i budowanie wspólnoty opartej na wartościach wypływających lokalnej historii i tradycji można poszerzyć krąg mieszkańców akceptujących potrzebę zachowania dziedzictwa i jego twórczego wykorzystania. Cel ten realizuje pielęgnowanie dziedzictwa niematerialnego, integrowanie środowisk związanych z ochroną i opieką nad zabytkami i efektywną edukację.

Priorytet I: Zachowanie wielokulturowości regionu oraz tożsamości lokalnej i regionalnej

1. Wspieranie i promocja tworzenia lokalnych izb muzealnych,
2. Wspieranie działalności twórców ludowych i rzemieślników,
3. Popularyzacja wielokulturowego dziedzictwa Śląska Opolskiego.
4. Dofinansowywanie cennych ekspozycji muzealnych

Priorytet II: Rozwijanie współpracy regionalnej i integracji w obszarze dziedzictwa kulturowego

1. Rozwijanie współpracy regionalnej w obszarze dziedzictwa kulturowego,
2. Integracja osób i środowisk związanych ochroną i opieką nad zabytkami.
3. Współpraca z uczelniami wyższymi, wspieranie prac badawczych.

Priorytet III: Edukacja na rzecz aktywnej odpowiedzialności za dziedzictwo kulturowe

1. Zwiększanie aktywności społecznej w obszarze ochrony dziedzictwa kulturowego,
2. Opracowanie kompleksowej oferty edukacyjnej dotyczącej dziedzictwa kulturowego.

Priorytet IV: Świadome wykorzystywanie walorów dziedzictwa kulturowego w rozwoju regionu

1. Rozwój oferty spędzania czasu wolnego w oparciu o wartości krajobrazu kulturowego,
2. Wspieranie inicjatyw związanych z tworzeniem lokalnych usług i produktów wykorzystujących zasoby materialne i niematerialne dziedzictwa,
3. Tworzenie miejsc pracy związanych z dziedzictwem kulturowym.

7.2. Kierunki działań gminnego programu opieki nad zabytkami

7.2.1. Proponowane postulaty dotyczące zabytków architektury i budownictwa

Proponuje się wykonanie kart ewidencyjnych zabytków architektury tzw. „białych” dla wszystkich zabytkowych obiektów drewnianych.

Nieużytkowane zabudowania dworskie i budynki gospodarcze, w dawnych zespołach folwarcznych w Kozłowicach, Pawłowicach, Skrońsku, Uszycach i Zdziechowicach powinny zostać niezwłocznie zabezpieczone przed dalszym zniszczeniem i dewastacją.

Ponadto w stanie zaniedbanym i wymagającym zabiegów pielęgnacyjnych oraz cięć sanitarnych są dawne parki dworskie w Budzowie i Krzyżanowicach.

Wobec pozostałych obiektów stanowiących własność prywatną należy wykorzystać wszelkie dostępne przepisami środki dla nakłonienia właścicieli do przeprowadzenia niezbędnych prac zabezpieczających. Istotną tu może okazać się pomoc władz Gminy w uzyskaniu kredytów (np. hipotecznych) na prace zabezpieczające.

7.2.2. Proponowane postulaty dotyczące zabytków techniki

Ponad połowę zabytków techniki stanowią młyny (3 młyny wodne), usytuowane wzdłuż rzeki Proсны i jej dopływów. Znajdują się one w dobrym lub dostatecznym stanie technicznym.

Zabytki te są ściśle związane z historią zagospodarowania obszaru Górnej Proсны i posiadają ciekawe walory kulturowe. Dlatego warto byłoby je wyeksponować i uczynić z nich atrakcje turystyczne gminy Gorzów.

7.2.3. Proponowane postulaty dotyczące zabytków ruchomych

Proponuje się wystąpienie do Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Opolu o objęcie pełną ewidencją zabytkowego wyposażenia kościołów wpisanych do Rejestru Zabytków Ruchomych woj. opolskiego oraz kościoła filialnego w Gołej. Wykonana, według aktualnie obowiązujących zasad, dokumentacja stanie się ważnym elementem ochrony przeciw kradzieżowej (umożliwia poszukiwanie i ewentualne odzyskanie obiektów zrabowanych) a ponadto określa potrzeby i kierunek działań konserwatorskich w zakresie renowacji.

Ponadto proponuje się wykonanie kart zabytków ruchomych dla najwartościowszych nagrobków na wszystkich cmentarzach parafialnych znajdujących się na terenie gminy.

7.2.4. Propozycje dotyczące stanowisk archeologicznych.

W związku z dużym zagęszczeniem stanowisk archeologicznych i występowaniem licznych śladów dawnego osadnictwa, postuluje się, aby wszystkie tzw. inwestycje liniowe (wodociągi, kanalizacja sanitarna i deszczowa, sieci energetyczne, melioracje, kablowe), były na obszarze całej gminy, objęte nadzorem archeologicznym w trakcie wykonywania prac

ziemnych. Dotyczy to w szczególności miejscowości: Uszyce i Zdziechowice, gdzie występują największe skupiska stanowisk archeologicznych.

7.2.5. Propozycje dotyczące zabytkowych zespołów zieleni kształtowanej.

Dla zabytkowych założeń zieleni kształtowanej zaleca się wykonanie „Teczki ewidencyjnej cmentarza” w Gołej, Jamach, Kozłowicach, Krzyżanowicach, Skrońsku, Uszycach i Zdziechowicach.

Ponadto w stanie zadowalającym lecz wymagającym zabiegów pielęgnacyjnych jest dawny park dworski w Uszycach i Jamach, dla których zaleca się też wykonanie „Teczki ewidencyjnej parku”.

Ochroną konserwatorską, przez włączenie do strefy K - ochrony krajobrazu kulturowego powinny zostać objęte dodatkowo następujące obszary:

1. System obszarów leśnych, tworzących ciąg powiązań przyrodniczych, proponowany do ochrony jako element projektowanego Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych.
2. „Dolina Proсны” – główny korytarz ekologiczny, proponowana do objęcia ochroną jako obszar chronionego krajobrazu. Obejmuje tereny leśne i użytki rolne w dolinie Proсны.
3. Rezerwat w pradolinie rzeki Proсны – projektowany rezerwat obejmuje tereny zalewowe w dolinie Proсны. Są to tereny bagienne, częściowo na glebach torfowych z licznymi kępami drzew i krzewów i pozostałościami starorzeczy.
4. Użytek ekologiczny „Źródłisko” – obejmuje źródłisko na skraju lasu z ciekawym zespołem roślinnym charakteryzujący się dużą bioróżnorodnością.

Zgodnie ze „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Gorzów Śląski” proponuje się objęcie ochroną prawną tych cennych przyrodniczo terenów.

7.3. Zadania wynikające z programu opieki nad zabytkami

Zadania wynikające ze „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Gorzów Śląski” przyjęte uchwałą nr XXIII/157/2016 Rady Miejskiej w Gorzowie Śląskim z dnia 5.08.2016r. w sprawie uchwalenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Gorzów Śląski.

1. Gmina Gorzów winna opracować miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla wszystkich wsi wchodzących w skład gminy.
2. Tereny, dla których obowiązuje sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego:
 - obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziałów nieruchomości, (nie wyznaczono granic obszarów wymagających przeprowadzenia scaleń),
 - obszary rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m²,
 - obszary przestrzeni publicznej:
 - ulice i place, tereny zieleni, tereny sportu.
3. Ze względu na brak sporządzonego, zgodnie z nowelizacją ustawy z dnia 5 stycznia 2011r. „Prawo wodne”, Planu zarządzania ryzykiem powodziowym, w nowym studium winno uwzględnić się obszar szczególnego zagrożenia powodzią rozumiany jako obszar, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat.

Głównym kierunkiem działań podejmowanych w zakresie ochrony przeciwpowodziowej powinno być stworzenie sprawnego systemu bezpośrednich zabezpieczeń terenów zainwestowanych przed stratami wskutek zalewów powodziowych (wałów, polderów urządzeń hydrotechnicznych), należy dążyć do stworzenia sprawnego systemu

monitoringu zagrożeń i organizacji działań zabezpieczających i ratunkowych w sytuacjach kryzysowych.

Wśród podstawowych kierunków mających na celu ochronę przeciwpowodziową istotne znaczenie mają działania urbanistyczno – planistyczne zmierzające do przenoszenia obiektów zagrożonych, wysiedlenia i zmiany sposobu zagospodarowania, a przede wszystkim zdecydowanego ograniczenia wszelkiej zabudowy na terenach zalewowych.

8. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami

Zakłada się realizację założeń programowych, określonych w rozdz. 7, w ramach podstawowych narzędzi:

- **instrumenty prawne** – wynikających z przepisów ustawowych, m. in. wdrożenia ustawy krajobrazowej, przeprowadzenie audytu krajobrazowego, wdrożenie wojewódzkiego planu zagospodarowania przestrzennego,
- **instrumenty finansowe** – korzystanie z programów uwzględniających finansowanie prac z funduszy europejskich, finansowanie prac konserwatorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych będących własnością SWO, dotacje na remonty obiektów wpisanych do rejestru zabytków ujętych w ewidencji zabytków dla właścicieli zabytków wpisanych indywidualnie do rejestru zabytków i nie będących własnością SWO,
- **instrumenty koordynacji** – realizacja projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w strategii wojewódzkiej i innych dokumentach, współpraca w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami, z innymi jednostkami samorządowymi z gminami i powiatami, organizacjami wyznaniowymi i właścicielami zabytków,
- **instrumenty społeczne** – m.in. system konsultacji i dyskusji publicznych, działania edukacyjne, promocyjne, współpraca z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, systemy szkoleń dla właścicieli obiektów zabytkowych w obszarze dziedzictwa kulturowego, działania prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami,
- **instrumenty kontrolne** – monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego w województwie, współpraca z WUOZ w Opolu i OT NID w Opolu.

9. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami

Fundusze na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami oraz ochronę dziedzictwa kulturowego pochodzą z budżetu państwa (Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych – Fundusz Kościelny), budżetów jednostek samorządów terytorialnych oraz funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Szczególnie ochronie zabytków są poświęcone programy operacyjne uruchomione przez **Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego** (www.mkidn.gov.pl), pozwalające na uzyskanie dofinansowania na realizację zadań publicznych z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego. Programy z priorytetami w obszarze ochrony zabytków to:

- ochrona zabytków, których celem jest zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku, ze szczególnym uwzględnieniem dofinansowania prac przy obiektach najbardziej zagrożonych i najcenniejszych zabytkach, mających szczególne znaczenie dla dziedzictwa kulturowego, zarówno w kontekście ogólnoswiatowym jak i lokalnym, gdzie pełnią rolę

nośnika historii i tradycji. Na dofinansowanie nie mogą liczyć projekty zakładające przebudowę lub rekonstrukcję obiektów zabytkowych,

- wspieranie działań muzealnych, których celem jest wspieranie działalności muzeów w zakresie opieki konserwatorskiej nad muzealiami, archiwami, księgozbiorami i prezentacji zbiorów w formie atrakcyjnych projektów wystawienniczych i wydawniczych.

O dofinansowanie mogą występować samorządowe instytucje kultury, organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne.

Ponadto Ministerstwo wybrało do realizacji w 2020 r. następujące programy:

- kultura ludowa i tradycyjna,
- ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą,
- ochrona zabytków archeologicznych,
- miejsca pamięci i trwałe upamiętnienia w kraju,
- groby i cmentarze wojenne w kraju,
- infrastruktura kultury,
- infrastruktura szkolnictwa artystycznego,
- infrastruktura domów kultury,
- kultura dostępna,
- kultura cyfrowa,
- promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Opolski Wojewódzki Konserwator Zabytków (www.wuozopole.pl)

System finansowania zabytków określa ustawa o ochronie zabytków z 2003 r. (art. 71-83a). Dotacje przyznaje Opolski Wojewódzki Konserwator Zabytków na planowane prace lub refundacje poniesionych wcześniej nakładów, dofinansowanie prac wykonanych w ciągu 3 lat poprzedzających złożenie wniosku. Dotacje na te prace (zwykle nie przekraczające 50%) są przyznawane podmiotom nienależącym do sektora finansów publicznych, czyli osobom fizycznym, jednostkom samorządu terytorialnego lub właścicielom zabytków wpisanych do rejestru zabytków.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji (www.mswia.gov.pl)

- Program Razem bezpiecznej jest związany z dofinansowaniem zadań poprawiających bezpieczeństwo i zabezpieczenie zabytków (systemy p/pożarowe i p/włamaniowe),
- Fundusz Kościelny jest przeznaczony na remonty i konserwację zabytkowych obiektów sakralnych, tylko na podstawowe prace zabezpieczające sam obiekt bez wystroju, otoczenia obiektów towarzyszących.

Środki samorządowe z budżetu województwa opolskiego.

Ze środków województwa udziela się dotacji celowych na realizację prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach posiadających istotne znaczenie kulturowe dla Opolszczyzny. Inne formy wspierania edukacji popularyzacji dziedzictwa kulturowego to realizacja otwartych konkursów ofert.

Środki jednostek samorządu terytorialnego – gminy i powiaty

Jedną z form działalności samorządów w zakresie ochrony zabytków jest wspieranie finansowe właścicieli obiektów zabytkowych przy remontach i konserwacji obiektów. Dotowanie prac przez samorzady musi być zgodne z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Fundusze strukturalne Unii Europejskiej

Finansowe wsparcie kultury i ochrony zabytków w latach 2021-2027 będzie możliwe w ramach **Celu Polityki 5: Europa bliżej obywateli dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju obszarów miejskich, wiejskich i przybrzeżnych w ramach inicjatyw lokalnych.**

Wszystkie inwestycje realizowane w Celu Polityki 5 muszą być wdrażane poprzez instrumenty terytorialne, przez realizację projektów wynikających ze strategii terytorialnych

obejmujących cele szczegółowe i rodzaje interwencji. Kluczowym aspektem realizacji tych działań będzie partycypacja społeczna w czasie przygotowania i wdrażania dokumentów strategicznych, co ma zaktywizować lokalną społeczność do pobudzenia rozwoju społeczno-gospodarczego oraz wzmocnienia poczucia tożsamości i integracji społeczności lokalnej. Cel Polityki 5 będzie finansowany ze środków Europejskiego Funduszy Rozwoju Regionalnego.

W obowiązującej jeszcze perspektywie programowej 2014-2020 szczególne znaczenie dla zachowania dziedzictwa mają programy:

- **Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020**, którego jednym z celów jest ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów
- **Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020** (EFRROW), przewiduje możliwość wsparcia operacji „Ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego”
- Programy operacyjne Europejskiej Wspólnoty Terytorialnej, w tym głównie program **Interreg VA Republika Czeska – Polska**, skierowany na poprawę dostępności atrakcji kulturowych i przyrodniczych pogranicza polsko-czeskiego, wspólną promocję walorów regionu, wsparcie współpracy m. in. w dziedzinie kultury i edukacji
- **Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2014-2020**, w ramach którego są możliwe remonty, odbudowy, przebudowy, konserwacje obiektów dziedzictwa kulturowego i naturalnego oraz infrastruktury technicznej, informacyjnej i zagospodarowania terenu wokół tych obiektów, konserwacja muzealiów, archiwaliów, księgozbiorów i innych zabytków ruchomych, działania edukacyjne i informacyjne.

Źródłem finansowania opieki nad zabytkami mogą być środki **Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej**. Możliwe jest dofinansowanie prac konserwatorskich przy zabytkowych układach parkowych, ogrodowych i parkowo-wodnych w ramach programu Ochrona i przywracanie różnorodności biologicznej i krajobrazowej. Środki na wsparcie przy zabytkach mogą być pozyskiwane od firm, fundacji, stowarzyszeń i osób prywatnych.

Natomiast finansowanie zadań z zakresu edukacji dziedzictwa kulturowego realizuje program Narodowego Instytutu Dziedzictwa **Wspólnie dla dziedzictwa**. Jest adresowany do organizacji pozarządowych a jego zadaniem jest wsparcie identyfikacji, dokumentacji i szerokiego upowszechnienia dziedzictwa kulturowego. Program ten będzie kontynuowany w latach następnych jako jeden z elementów Krajowego programu opieki nad zabytkami na lata 2019-2022.

10. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków

Gmina Gorzów Śląski, w ramach realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2017 - 2020, zrealizowała następujące zadania:

2017 r.

- Modernizacja budynku Przedszkola Publicznego w Gorzowie Śląskim, Oddział Zamiejscowy w Skrońsku – 66.010 zł,
- Wymiana kotła CO w Przedszkolu Publicznym w Zdziechowicach – 14.600 zł.

2018 r.

- Kompleksowa rewitalizacja budynku Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury w Gorzowie Śląskim – 550.000 zł.

2019 r.

- Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w Gorzowie Śląskim, Zdziechowicach, Pawłowicach i Jastrzygowicach (audyt energetyczny) – 32.397 zł,

- Dokumentacja projektowa na przeprowadzenie remontu budynku przy ul. Wojska Polskiego 19 - 13.500 zł.

2020 r.

- Projekt remontu budynku gminnego w m. Dębina (dawna szkoła) - 14.457,82 zł,
- Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Gorzowie Śląskim bez barier architektonicznych (dostawa wraz z montażem platformy i szybu dźwigowego zewnętrznego) - 233.741,85 zł,
- Wykonanie instalacji wentylacyjnej w budynku przy ul. Wojska Polskiego 19 w Gorzowie Śląskim - 28.288,50 zł,
- Budowa kotłowni gazowej wraz z przyłączem w MGOK w Gorzowie Śląskim (projekt) - 26.000 zł,
- Opracowanie Gminnej Ewidencji Zabytków - 1.500 zł.

Plan na lata 2021 -2024

- Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w Gminie Gorzów Śląski: w mieście Gorzów Śląski, Zdziechowice, Pawłowice i Jastrzygowice (m.in. budynek przedszkola w Zdziechowicach) - 470.000 zł,
- Budowa sieci gazowej w budynkach komunalnych (m.in. Rynek 1, Rynek 17, Rynek 18) - 80.000 zł,
- Przeprowadzenie remontu budynku przy ul. Wojska Polskiego 19

Realizacja i finansowanie zadań z zakresu ochrony zabytków przez gminę, zależy od konstrukcji budżetu i planu wydatków inwestycyjnych, które są wskaźnikami dynamicznymi. Ważne są również zewnętrzne źródła finansowanie, o które gmina będzie aplikować. Ponadto corocznie w budżecie gminy zabezpieczone zostaną środki przeznaczone na dotacje celowe na ochronę zabytków na terenie gminy, nie będących własnością gminy.

Powyższe zadania, wraz z wynikającymi z niniejszego Programu opieki nad zabytkami, winny zostać uwzględnione w planach gminy na lata następne.